

Utassy József

MB
140.879

*Hol ifjúságom
tűnt el*

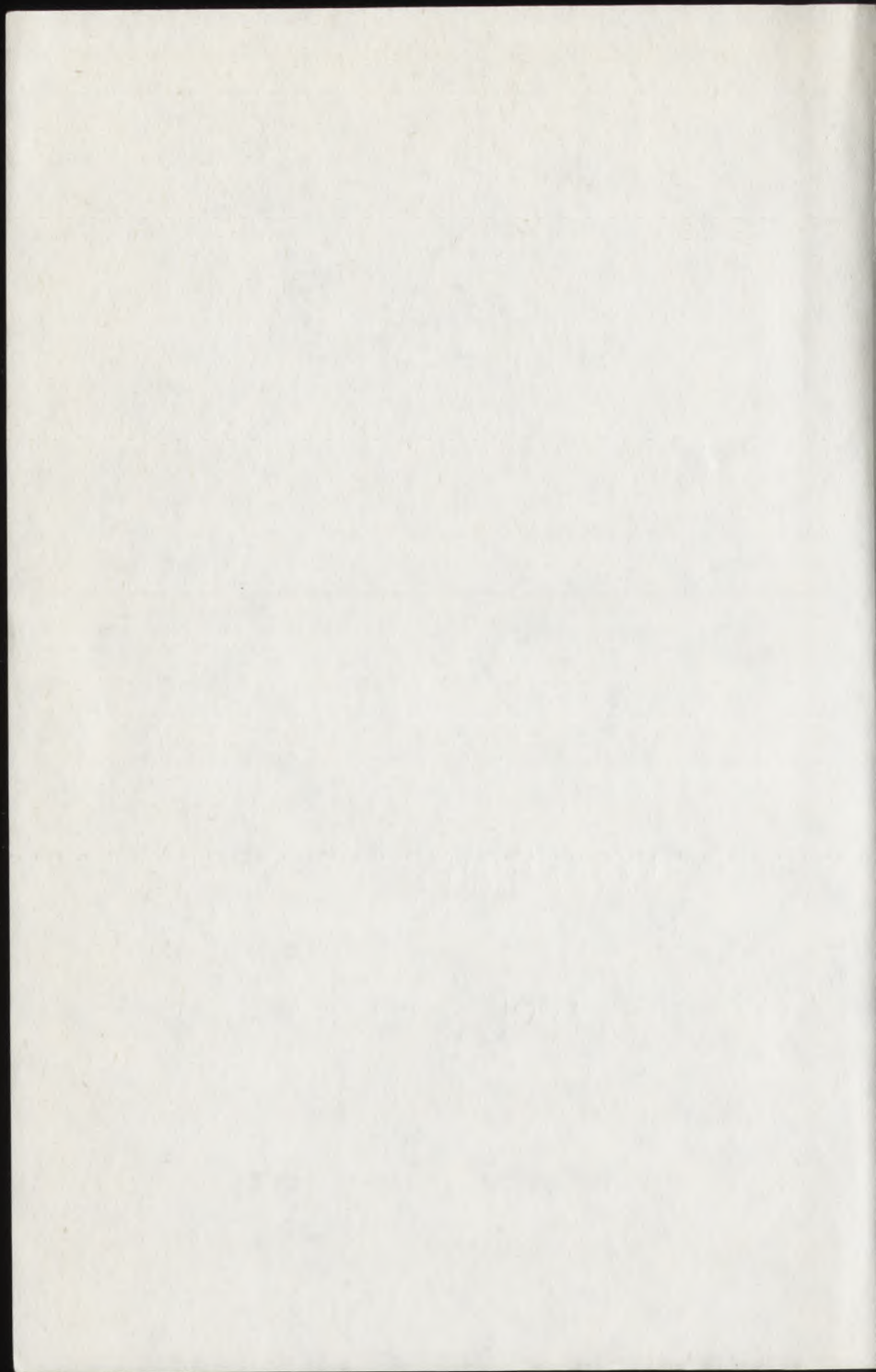

Egy önéletrajz első fejezetei rajzolódnak elő a versekből. Csaknem félszáz új verssel egészítette ki Utassy József korábbi verseinek azt a részét, amely gyermek- és kamaszkora élményeihez, szülőfalujához, eszméléséhez kötődött – egyébként egész költészete eredendő ihletének forrásához. A korai árvaság, a háború emléke, a természeti-paraszti környezetben beleivódott tapasztalás máig meghatározó maradt Utassy költői személyiségében, s e vonások szinte szimbolikussá tették az alakját pályája kezdetén. Háborús félárva és első generációs értelmiségi: közelmúlt történelmünk két jellegzetes, drámai lenyomata az egyéni sorslehetőségekben. Tehetsége a tisztaságával tűnt ki költői indulásakor, s éppen a rafinált mesterségbeli ismereteket nélkülöző, gyermeki egyszerűség tette nyilvánvalóvá: tudja viszont a megtanulhatatlant, meg tudja szólaltatni az élet természetes, ösztönszerű jelenségeit, az elemi érzelmeket. Később hiába kerítette be egy hazug korszak romlottsága, betegség, gyász – mozdíthatatlanul megmaradt legelső költői lénye mellett, természetesnek és tisztának.

S most öszülő fejét tekintve és sorsa ismeretében ismét szimbólumot kezdünk látni az alakjában, egy nemzedék szimbólumát, amelyik a gyermekségből lép át egyenest az öregségbe: felnőtt nem lett, nem lehetett, hisz nem élhetett cselekvő felelősséggel, s hogy váratlanul égető szükség támadt az ő érett erejére is, megfogyatkozva, kimerülten, magányba fordulva áll a fordulat előtt.

A versek e keserű háttér rejtett sugárzása közepette meghökkentően szépek. Megannyi idill fénylik fel a sorokban, hiszen szép a tavasz, a nyár, szép a falu, a mama, s még az apa utáni reménytelen sóvárgás is szép. E ritka, áldott szépségért szeretik sokan Utassy verseit. A költőt, aki talán jobbnak álmodik bennünket, mint amilyenek vagyunk.

UTASSY JÓZSEF
HOL IFJÚSÁGOM TÚNT EL

UTASSY JÓZSEF
HOL IFJÚSÁGOM
TÚNT EL

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

*E kötet
a Művelődési és Köznevelési Minisztérium
támogatásával készült*

HB 140.879

13.505

1992

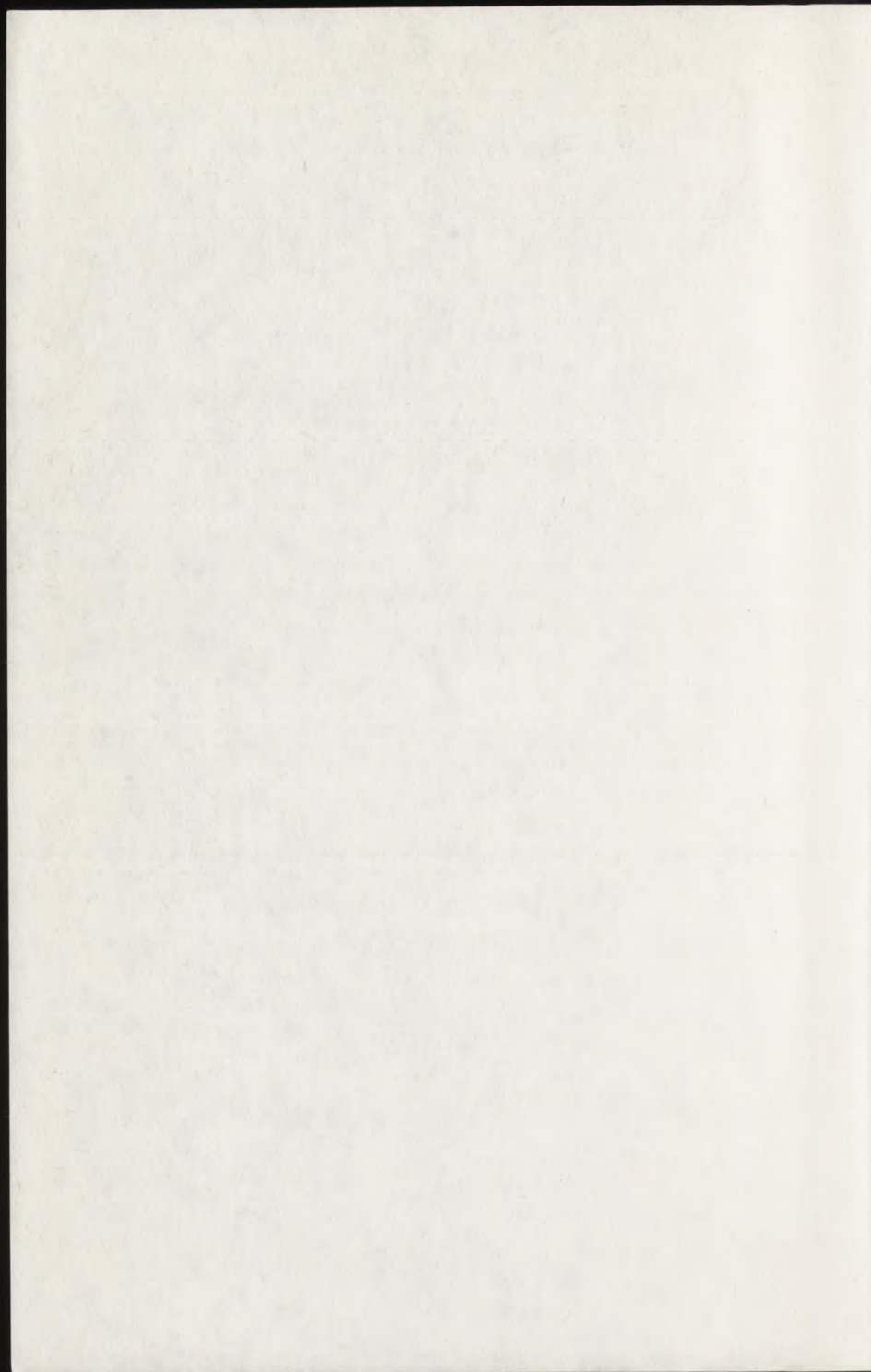
© Utassy József, 1992

BÜKKSZENTERZSÉBET

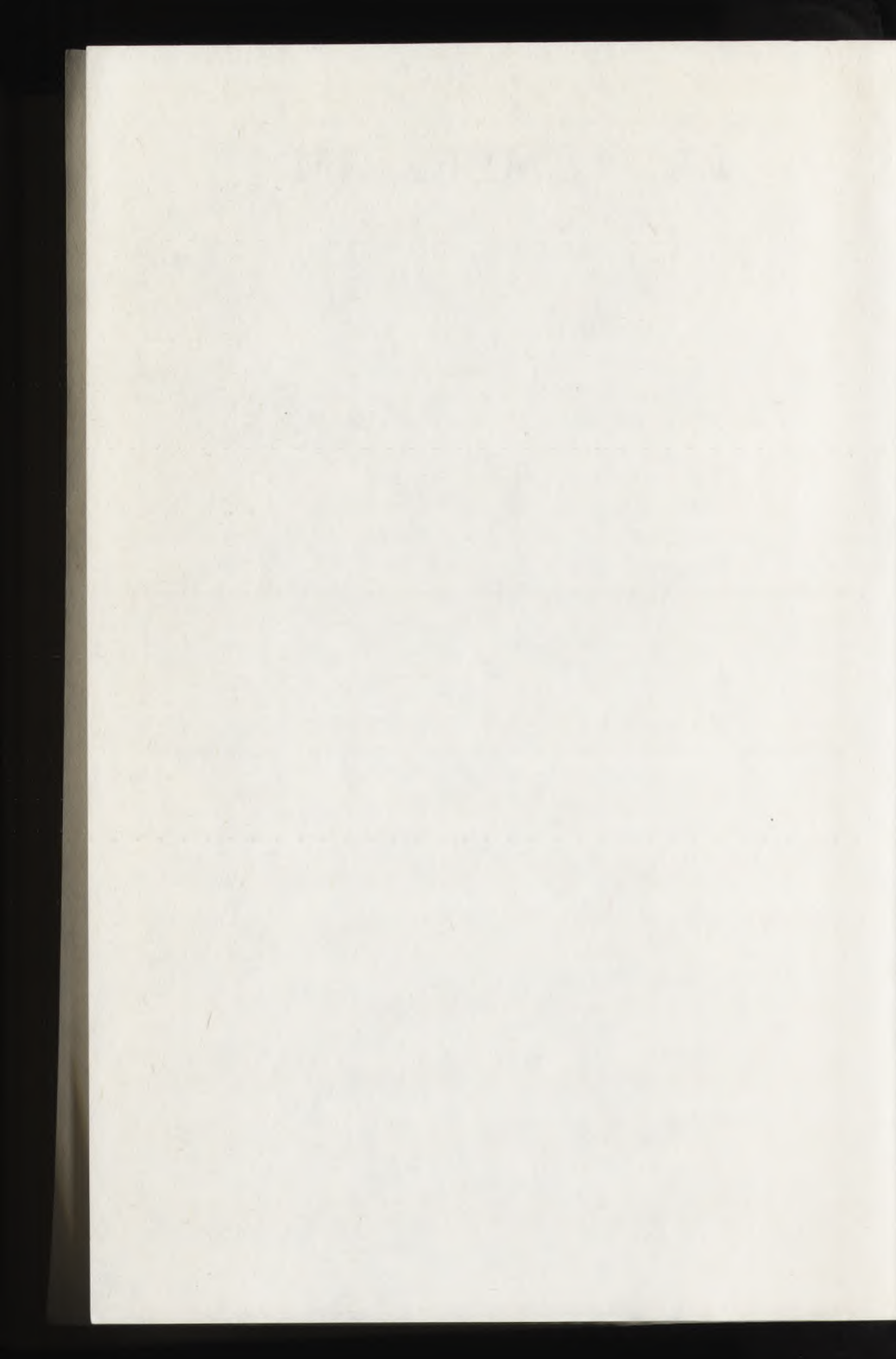
Ujjongó hegyek közt,
sóhajtásnyi völgyben
élt egyszer egy falu.

Benne gömbölyödtem
fényre, napvilágra.

Ő hát szülőföldem!

ELSŐ EMLÉKEIM

– HALLOD-E, KISS MARGIT?!

– Hallod-e, Kiss Margit?!
Ki elől dugdosod a fiacskádat?
Vasárnap van,
gyere,
mutasd be a kis tököt a falunak,
hadd lássa mindenki!

– Jaj, barátném, barátném,
mennék én, rohannék,
vinném fölmutatni fiam
Bükkszenterzsébetnek,
de mit tegyek, mit csináljak:

a te pólyásod gyönyörű,
az enyém meg oly csúf,
s olyan beteg a kis szentem,
félek tőle én is:

csüngnek róla a hólyagok,

a pokol hólyagai,
kis kezéről,
csöpp fejről,
csüngnek alá sárgán.

Ne hívj engem!
Nem mehetek.

Ne hívj,
ne is várj rám.

HÁZ ÉPÜL

Ház épül téglából
kőből meg vályogból
ház épül nem kastély
egy szoba egy konyha

Kőműves napszámos
s ki tudja hány rokon
sűrög segédkezik
épülne föl a ház

Épülne föl ha már
Európa romban
s rettegik a postást
hoz-e sas-behívót

Én meg az árnyékban
alszom vagy leskelek
hol anyám hol apám
csókolja meg arcom

De én nem emlékszem
de én nem emlékszem
senkire semmire
csak mesélik így volt

A FEKETE LEVÉL

Futott, futott, futott.
Futott Kiss Bella végig a bércezen,
ki a faluból,
a szőlőhegy felé.

Zihált a melle,
már nagyon nehezen szedte a levegőt,
megállt hát egy kicsit pihenni
a dűlőút kökényese mellett.

Margit! Margitóóónk! – kiáltott a völgybe.
Anyánk szalajtott érted, hagyd abba az ásást,
gyere haza gyorsan,

siess, ahogy csak tudsz,
mert itt van, megjött,
megjött a fekete levél a frontról.

LESEK ÁT A SZOMSZÉDBA

Lések át a szomszédba,
ahol az udvaron,
a diófa alatt
hokedli fehérlik.

A hokedlin kék lavór van,
s a lavór fölé,
szembe velem,
egy szőke, göndör katona hajlik.

Mint a veszett kutyának,
olyan habos a szája.

Nézem.

Kijön a házból Keresztanyu,
ő is nézi.
Kijön Keresztapu,
ő is.

Előbújnak a gyerekek:
Bözsí és Bálint,
én meg szaladok anyámért,
hadd látná ezt ő is.

És körbecsodáljuk a katonát,
aki:
fogat mos.

VONULNAK

vonulnak
vonulnak
vonulnak
vonulnak

katonák
vonulnak
végig a
falunkon

fáradtak
vesztesek
de azért
nótáznak

ragyog a
zenekar
cintányér
holdja zeng

és szalad
utánuk
a falu
bolondja

üvöltözi
győztünk
győzelem
győzelem

KATONÁK, LEVENTÉK

Katonák, leventék gyakorlatoznak a házunk melletti réten. Vigyázz! Pihenj! Jobbra át! Balra át! – mennydörögnek a vezényszavak. Tőlük mintegy harminc-negyven méternyire van a szemétdombunk, ahonnét világgá kergetem a kendermagos kakast, és egy erőteljes hej!-t kiáltva: magamra vonom a szakasz figyelmét. Csak erre vártam! Háta fordítok nekik, kis kezemmel összefogom mellem az inget, és leguggolok. Mögöttem kuncogás járja át az alakulatot. Majd a mennydörgő gép, akinek fényes kard villámlik a kezében, így zárja le ezt a költeményt:

Katonák! Leventék!

Mi alighanem:

LE VAGYUNK SZARVA.

KIS FEHÉR KAKAS

Hogy ne emlékeznék a kis fehér kakasra!

A húslila hajnal
A hófehér szélcsend
A korgó konyha
A bordó fazék
A lángvörös kályha
A rárazott bolhák
A katonák!
A katonák!
A szikrázó virradat
A ragyogó rombuszok
A magas gátoszlop
A kis fehér kakas
A fölkelő nap!
A kukoríííkkúúúú!
A ratatata
A szédelgő tollak
A piros gejzír
A szeplős hó
És a röhögő sisakok
És a röhögő sisakok

Ó, hogyne! Emlékszem a hős fehér kakasra.

A HÁLA

Pincénk a nyárikonyhából nyílik,
bejáratát teljesen eltorlaszolták vágott tűzifával,
mi meg – gyerekek, asszonyok – nyolcan-tízen kuksolunk
a sötétben, szerencsére a szellőző ad valamicske fényt.

Egyszercsak hallom, hogy anyám sikoltozik az udvaron.
segítség! – kiáltja. Egy katonával birkózik elszántan.
A suszterájából kibiceg a Mester úr, kiszaladnak az inasok
is, körülveszik őket, de senki sem mer közbeavatkozni.

Én üvöltök, mint a fába szorult féreg, Keresztanyu
a dunna csücskét gyömöszöli a számba, hogy ne rínek.
Végre jön egy oficér, és kancsukával észrepüföli a
merénylőt.

Anyám meg fölkel a földről, leveri a havat magáról,
karját széttárja, hogy ő ártatlan, és méltatlankodik:
hát ez a hála, az ember süt-főz nekik, és ez a hála.

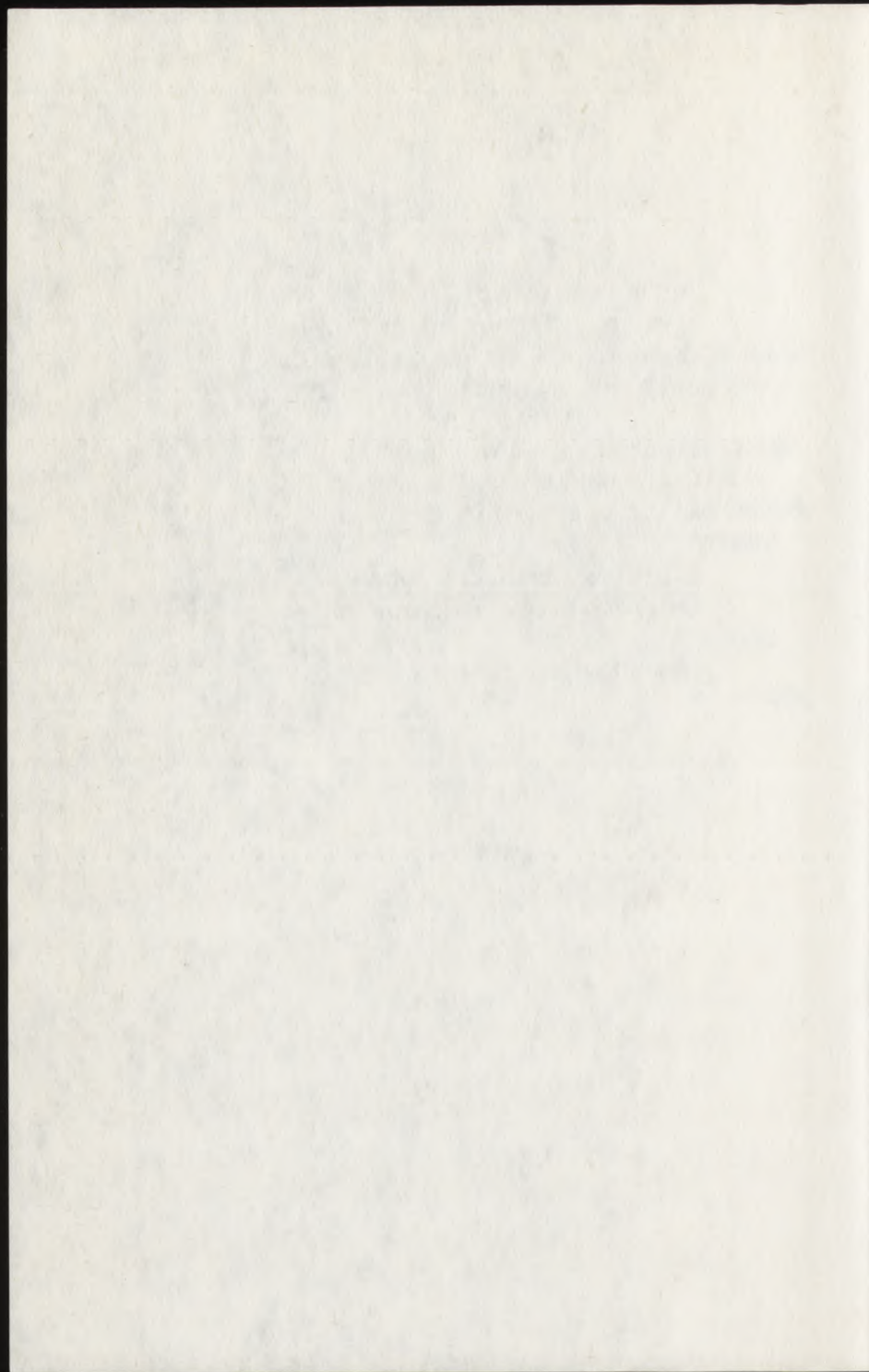
OTROMBA ÁGYÚ

Ágyút vontatnak a házunk elé,
egy iszonyatos, otromba ágyút.
A szomszédok körben már szedik le
az ablakokat, ajtókat: parancsra.

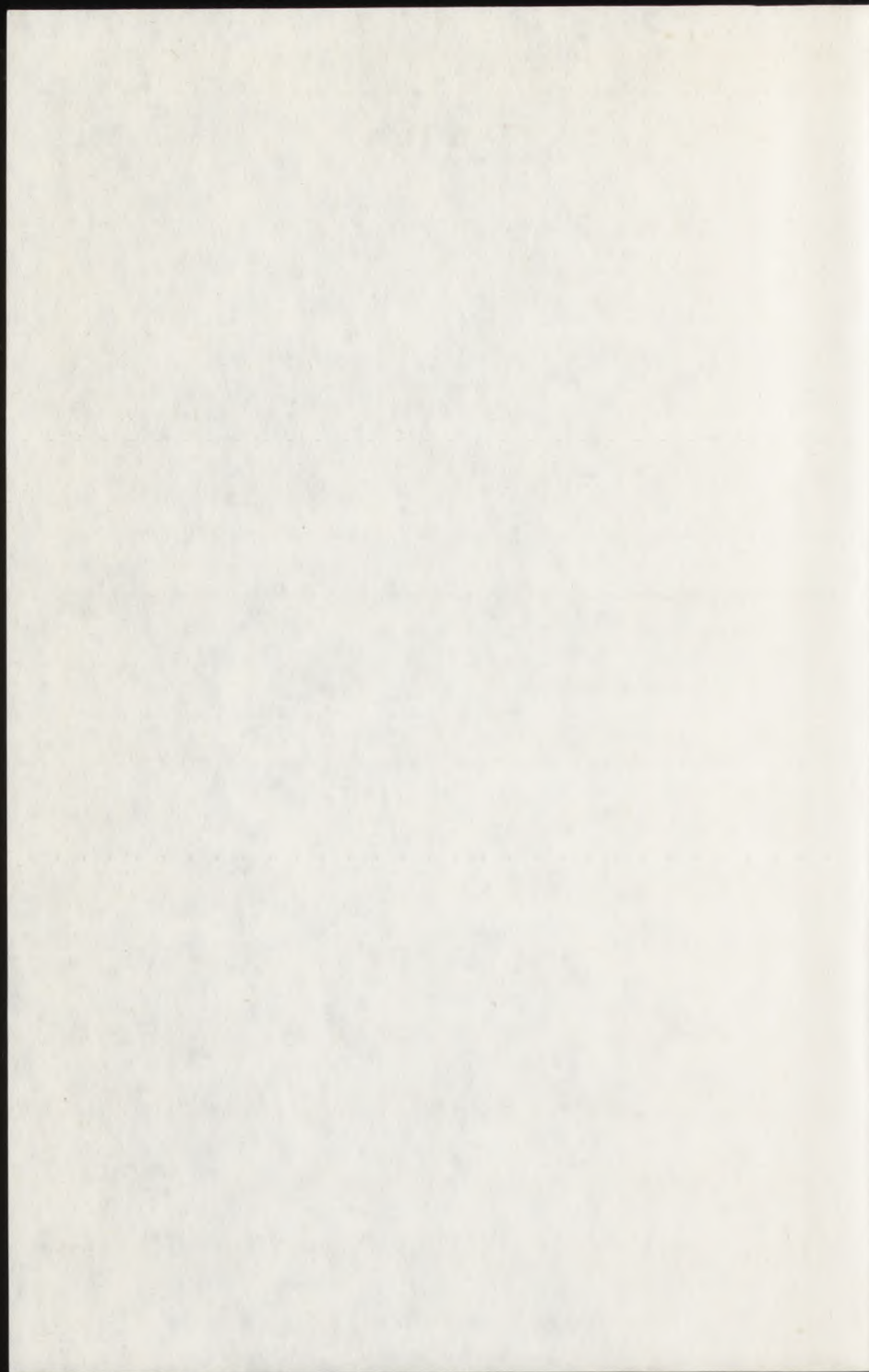
Hála az égnek, lövésre nem kerül sor.
Ott ólálkodom a csillagosok körül:
az egyik katona hirtelen a hónom alá nyúl,

és egy nagy lendülettel föltesz az ágyúra.
Gyí, paci, paripa! Belebámulok a csövébe is.

Nekem aztán mesélhettek már bármit!

SIRATÓ

HOVA CIPELED AZT A NAGY ÁSÓT?!

Náni néném:

Kis Vadászom, madarászom,
hova cipeled azt a nagy ásót?!

Én:

Menek Oroszországba!

Náni néném:

Minek kisfiam?!

Én:

Hogy kiássam apámat.

AKIT A GYÁSZ FELÖLTÖZTET

Sírhat, akit a gyász
öltöztet föl, sírhat!

Ki zuborgatja szép
arca tengerszemét
özvegy Kiss Margitnak?

Katonaköpenygomb:
kétszázezer csillag!

Én nem tehetek arról,
s ő sem tehet róla,
ha elengedném kezét:

a Föld is elforogna
szép lassan alóla.

SIRATÓ

A húgomnak hosszú, szőke haja volna.
Míg fészülködne, én a tükröt tartanám,
s incselkednék vele: csúnya vagy, nem tetszel,
barátnőid szebbek . . . – Hadd haragudna rám!

A taknyosan is szép, csöpp csintalan öcsémnek
csúzlit csinálnék s ha csörrenne az ablak:
magamra vállalnám a kis mesterlövésznek
találataiért kijáró jutalmat.

Vasárnap délelőtt – nehogy még rajtakapjon! –
valami kedveset füllentenénk anyámnak,
s elcsalnánk a Papát: meséljen újra arról,
hogy menekült meg Ő, s hogy pusztult el a Század.

DIÓFA

Ünnep van: szerszám-
szentséges ünnep!
Apám a kertben
diófát ültet.

Róhatja körös-
körül a róka,
nem szédül le a
Fiastyúk róla.

De ha én törzsét,
ágait rázom:
sírás szakad rám,
meg diózápor.

ISMERETLEN KATONA

Országok Sisakja!

Sisakok Izsákja,
regiment regrutám!

Sortüzekkel terelt,
hadak útjára vert,
csillagközi bakám!

Csipkebokorugróm,
remény romvitéze,
kit bronzzá vezényelt
egy őrült Ábrahám!

Kiért sírhatok én,
kiálthatok, miként
bárányvér fű után!

Ha meg is testesülsz:
szellem vagy! Messze tűnsz.
Hetvenhét pecsétet
pokoli parancs vár!

Kulacs rum részege,
fagy szalmaözvegye,
didergő bakancspár!

Látomásos Ősöm:
káprázat havának,
havak tengerének
szalajtott katonám!

Sisakország fia:
patron pro patria,
csurompiros csatám!

Istenre esküszik,
s Pilátus piacán
harmincezüstködik
rongy bajtársad: Hazám!

Légy pogány, keresztény:
ott függsz a távcsöves
puskák célkeresztjén,
hajnalok hajnalán!

Bükkszenterzsébeti
senkim, Jézus Krisztus:

Apám, Édesapám!

FEKETE TRÓN

Vonóit én a nagybőgő éjnek,
térdemen török rózsét a fényhez,
zenét gyűjtök rád, piros zenét,
énekek énekét, tüzek tüztét,
rádlobbantom a muzsika-máglyát,
rezes csontjaid bandája előtt
recsejjenek a karnagyi pálcák,
s legyen áldott a tűz piros hite,
ama nagy tábortűzé, mielőtt

egy abrak zabért Fritz Schischak lelőtt:

világíts, Papa, világítsd ki Te
a temetőt, a bakatemetőt,
mert ha egy öreg muzsik gyűjt fáklyát,
elfújja Isten annak a lángját,
ha ő nem, elfújná a balti szél.
Sírról csak azok tudnak, kik ássák!
Magukat gyásszal megkoronázzák,
s lesznek egy halott helytartói és
fekete trónra ültetett árvák.

GYÁSZDOBOZ

Rég volt nagyon,
nem emlékeztek már,
hát újra elmesélem.

Ezerkilencszáznegyvenhárom márciusában
kaptunk egy dobozocskát,
a minszki hadikórházból küldte
anyámnak és nekem egy katonaeorvos.

Volt ebben a kis fekete dobozban
egy lereszelt karikagyűrű,
negyedkiló kristálycukor,
ceruza,
radír,
borotva,
zsebóra,
néhány levél
és egy agyonmutogatott fénykép
anyámról és rólam.

Ülök
egy napraforgó arcú asszony balján,
fejemen leventesapka,
rajtam drapp pulóver,
H betű forma kantárral
egy rövidnadrág,
térdharisnya,
és egy pingvinszínű cipőcske
tipegésemhez.

Bal hüvelyk- és mutatóujjammal
hatalmasat csípek combomba.

„Tisztelt Asszonyom!
Az Ön férje nem tűnt el a belorusz hómezőkön,
bajtársai egy hónapon keresztül húzták szánon
egész Minszk városáig.
Kezeim közt,
szemem láttára halt meg a hadikórházban.
Sajnos,
nem tudtam már segíteni.
Lőtt seb,
harmadfokú fagyás
és nagyméretű vérveszteség volt
halálának oka.
Fogadja őszinte részvétemet!”

„Jaj,
drága feleségem,
te faluszépe asszony,
gyönyörű Kiss Margit!
És nekem édes egyetlenem,
te drága-drága,
aranyos kicsi fiam:
mit is mondtam én nektek
mielőtt bevonultam,
mit is mondtam én nektek akkor?!

– HA TUDNÁM,
HOGY NEM JÖVÖK HAZA TÖBBÉ,
ITT,
A HÁZUNK SARKÁN
LÖVETNÉM FŐBE MAGAMAT A CSENDŐRÖKKEL,

legalább tudnátok akkor,
hol fekszem én,
Utassy Vadász József,
Isten és az Ózdi Vasgyár segédmunkása,
legalább kijárhatnátok a temetőbe,
síromra virágot és gyertyát lobbantani . . .
És mondtam azt is,
jaj,
mondtam én,
ígértem én,
ígérgettem,
hogy ne féljeteK,
nem leszek én gyilkos,
nem lövök én agyon egyetlen katonát sem,
mert mindenkit hazavárnak innen,
mint ahogy engem is hazavár
az én futosó kicsi fiam,
hogy karomba szaladjon,
és én fölkapjam őt,
föllemeljem,
és magasba dobálva bemutassam őt
ennek a gyönyörű Napnak,
amely itt ragyog most is fejem fölött.

És én szénné feketedem lassan alatta.

KIT KOLDUS HAZÁMNAK HÍVOK

Anyámnak hősi halott a párja,
méhe a szerelem hullaháza.

S hogy belefojtsák a szót a gyávák,
ajkát iszonyú csókra zárták.

Megszült hát engem: forradalmat.
De nekem minden bordám kardlap!

S anyám – kit koldus hazámnak hívok –,
mert a megváltó krajcár hiányzik:

kiül a gazdag világ sarkára,
s homlokán sorsom harmonikázik.

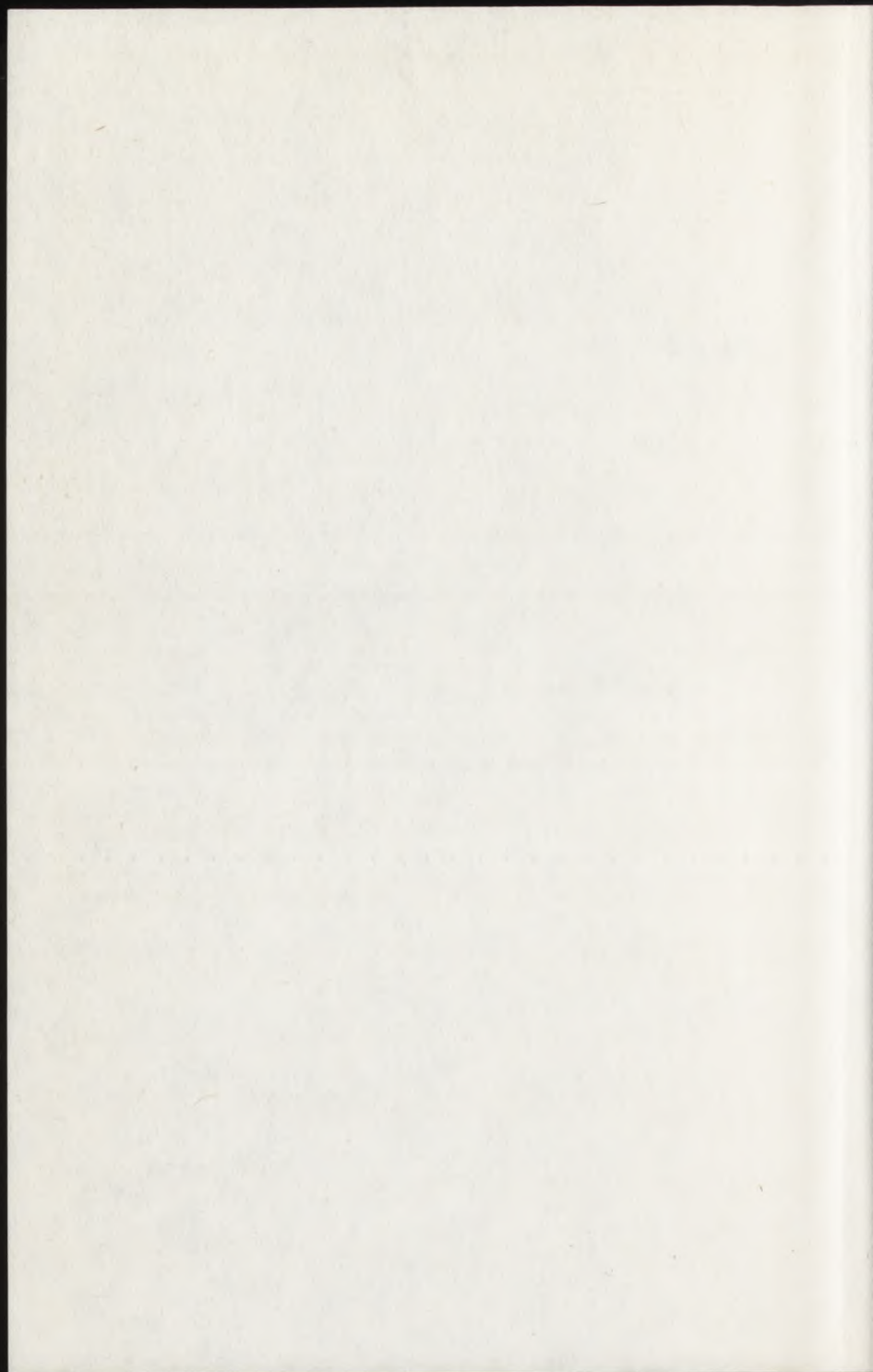
SZOKNYÁT KÜLDTÉL

Szoknyát küldtél s egy doboz kockasajtot:
fényes fájdalmamat feledjem el.
Apám tagadjam meg?!? Te Rongy Akarnok!!
Ringyó Magyarország! Szégyentelen.

És ha Papa széttépi a behívót?
Sőt: nemet mond, kiáltó nagy nemet?!
Kopóidat, csendőreid uszítod:
lőjék agyon, akár egy korcs ebet.

Hát mellemre ne tűzd a gyásznak érmét!
Viseld jelvényeidet magadon!
A többit elragyogja majd a térkép:
s a Don, a Don, a Don, a Don, a Don.

TELEK

ÖRDÖGSZEKÉR

Ördögszekér
ördögszekér
hová űz hajt
sodor a szél
kerget a szél

Jaj tudod-e
ördögszekér
sarkadban itt
lohol a tél
liheg a tél

S ha itt a tél
hová levél
te is szegény
ördögszekér
hová levél

HAVAK HATALMA

Ragyog a dombhát.
De jobban ragyog nála
tizenhárom srác!

Lobog kabátunk,
sálunk a suhogó szél:
sítalpon szállunk.

Anyóka, amíg
te az időt csepülöd:
ródlin repülök!

Szomjasan, éhen
korcsolyázok egész nap
a jeges réten.

Még ilyen viccet!
Nem bírom elengedni
a rézkilincset.

Sírok, didergek:
kezem a kályha fölött
lassan kienged.

Anyám nevetve
paprikás forralt borral
kínálgat egyre.

Estére megnő
az eresz jégszakála.
Peng éjszakámba.

Havak tonnái
nyögetik a gyümölcsöst.
Fújj, szél, süvöltözz!

Álmukban olykor
beszélnek a havas fák.
Hozzád: Szabadság!

FAGY

Jég tündököl.
Hó szikrázik.
Hallgatom:

egy kis veréb
kopogat az
ablakon.

FEHÉR SVÁJCISAPKÁM

Szélcsend. Szakad a hó.
Fehér svájcisapkám
ma divatba hozza
a sok sürgönypózna,
paradicsomkaró.
Szélcsend. Szakad a hó.

JÉGVIRÁG

Égi szeszt iszom én
szilvafa alakú pohárból!
Kint-bent komisz a tél:
hold lobog, tehéntrágya lángol.

Jégvirág, jégvirág,
ne szépítsd nekem a világot,
úgyis rád lehelek,
s ha belepusztulsz is: kilátok!

Felhőt morzsol a fagy,
december mennyei darát szór:
éhes kismalacunk
kitör a rozoga karámból.

KARÁCSONY

Holdra ül az Életfavágó,
szalonnát süt csillagparázson.

– Hova, hova, Háromkirályok?

– Betlehembe. Itt a Karácsony.

– Siessetek csak, menjetek csak,
kísérjen útatokon csillag,
köszöntsétek fiamat illőn:
a Megváltót, kit Mária ringat.

– Urunk! Teremtőnk! Istenünk!
Viszünk aranyat, tömjént, mirhát,
de vinnénk mi a félvilágot,
ha bírnánk, Urunk, ha bírnánk.

– Jól van, jól van, Három Királyok,
menjetek csak isten hírével,
mert hideg lesz, nagyon hideg,
farkasordító hideg éjjel.

KARÁCSONYFA

Kis szobámba varázsolvá
áll egy fényes karácsonyfa.

Tetejében ezüst torony,
hol maga az Isten honol.

A fa alatt három király:
Gáspár, Menyhért meg Boldizsár

lesik ámuldozva hosszan:
ki tündököl a jászolban?

S virraszt ama csillag fénye
immáron kétezer éve.

PAPA!

Eljönnek újra
a téli esték,
te pipád,
szemüveged keresnéd,

s a világ dolgát
meghányva-vetve:
néznék, csak néznék,
hosszan, kezedre.

1951

Itt ül a suszterájban.
Egy barna tölgyfalócán
sült krumplit sózogat. Kint
nagy pelyhű csillaghó száll.

Csizmák fényébe bámul.
Hallgatja, mit beszélnek
a pipával parázsló
parasztok: – „Nem, nem élet,

nem élet ez. Sanyargás!”
Szívük üres. Üres, mint
fejük fölött a padlás.

Itt ül a suszterájban.
Gyermek. Nincs szava. Hallgat.
Mit is tehetne mást még?!

Csináljon forradalmat?
Csak ül a suszterájban,
s egy barna tölgyfalócán
sült krumplit sózogat. Kint
nagy pelyhű csillaghó száll,

szél fúj, sötétedik, és
a hófüggöny mögül már
dereng a drótkerítés.

MEGYEK ISKOLÁBA

Ropog a hó talpam alatt,
megyek iskolába reggel.
Fát viszek a hónom alatt,
két hasáb fát minden reggel,

mert a tanítónőnk megver.

Azt papolja nekünk folyvást:
gyerekek, szegény az ország,
segítenünk kell a bajban.
Mondom: biztos kirabolták!

Psz! Csak halkan. Nagyon halkan.

EGYEDÜL

Házacska, hóval.
Vacog a téli égbolt,
nagy telehold van.

Egyedül vagyok.
Nézek a vidám tűzbe.
Nagy szemem ragyog.

A Nemzeti dalt
zengem kifulladásig.
Kiscicám ásít.

A suszterájban
öregék bólogatnak:
itt kupleráj van.

Anyukám elment
nagymamáékhoz fonni,
meg panaszkodni.

Ha engem itthagyl,
hazavezeti talán
egy fényes csillag!

Lángok lobogó
árnya táncol a falon.
Félek, de nagyon.

Odakint hó, jég.
Szívem fölött kiscicám
dorombol. Jó éjt.

KÖDMÖN BUDU SÁNDOR

Hét és fél évig hányt-vetett a tenger.
Sándor bácsi! gondol még rád a kék víz.
Hajód, korallok közt, rólad mereng el.
S látod, ragyogva emlegetlek én is.

Mert te voltál az én öreg barátom!
Egy-egy meséd után a végtelent
csempészte szívembe a néma csend.
Elorozlak hát a fősvény haláltól.

Sándor bácsi! gondol még rád a kék víz.
Hajód, korallok közt, rólad mereng el.
S látod, ragyogva emlegetlek én is.
Hét és fél évig hányt-vetett a tenger.

CINKE

Éhség madara,
tél cinkéje,
dér hull, zúzmara,
fák fehér vére.

Borzong a bokor
tőled, reszket.
Szél fúj, magot szór
a kóró, ezret.

Lábaid nyomán
csupa csillag
estére a táj:
de jó, hogy itt vagy!

De szeretek én
várni veled,
amíg ideér
a vén Kikelet!

Madarak fénye:
láng vagy! tűz vagy!
Európához
halálíg hű vagy.

VARJÚLAKODALOM

A gyémántló égen
suhogó nagy fényben
varjúlakodalom vonul
tisza feketében.

A menyasszony fázik,
fátyola szikrázik,
dideregnek a menetben
varjúnénik, bácsik.

A vőfély boldogan
károgat a sorban,
jobbában egy fényes flaskó,
abban piros bor van.

Kardvirágon harmat:
a vőlegény hallgat.
Töri fejét a menyasszony:
ugyan, mit akarhat?!

Kacsint a násznagynak:
bort a zenekarnak!
Rázendít a rezesbanda,
csakúgy csujjogatnak!

S a gyémántló égen
suhogó nagy fényben:
elvonul a varjúlagzi
tűnő feketében.

A KÉTSZÍNŰ TÉL

Nyitni kék!
Nyitni kék!
Nyitni kék!

Jaj, ne még,
cinegék,
jaj, ne még!

Játszik a tél,
tavaszt játszik,
csalókát:

füvet ingerel,
bolondít
bokrot, fát.

Barkát buzdít,
másszon a sün
az ágra:

barka, ezüst
sündisznócska,
te drága,

nehogy moccanj,
ki ne gyere
fészkedből,

míg a télnek
zsarnoksága
meg nem dől!

A fagy rátok
uszítja majd
haragját:

félreveri
a hóvirág
harangját.

Deresednek
a szarvasok,
őzikék,

letapossák
a megriadt
tőzikét.

Cinegék, jaj,
jaj, cinegék,
cinegék:

legyen
bennetek legalább
hit elég:

várjátok ki,
míg Március
ideér,

s nevettek majd,
ahogy inal,
fut a tél.

HÓEMBER

A hóember, a hóember
távlata óceán, tenger.
De ma még itt áll a grundon,
házak előtt, udvarunkon:
kobakján kék, repedt fazék,
rajta jókat derül az ég.

Szeme Tatabánya szene,
süt is ám a tekintete!
Hogy süt-e?! Hú! Szinte perzsel:
udvarunkon a hóember.

Virít sárgarépa orra,
mintha sokat ivott volna
piros bort a disznótorba.

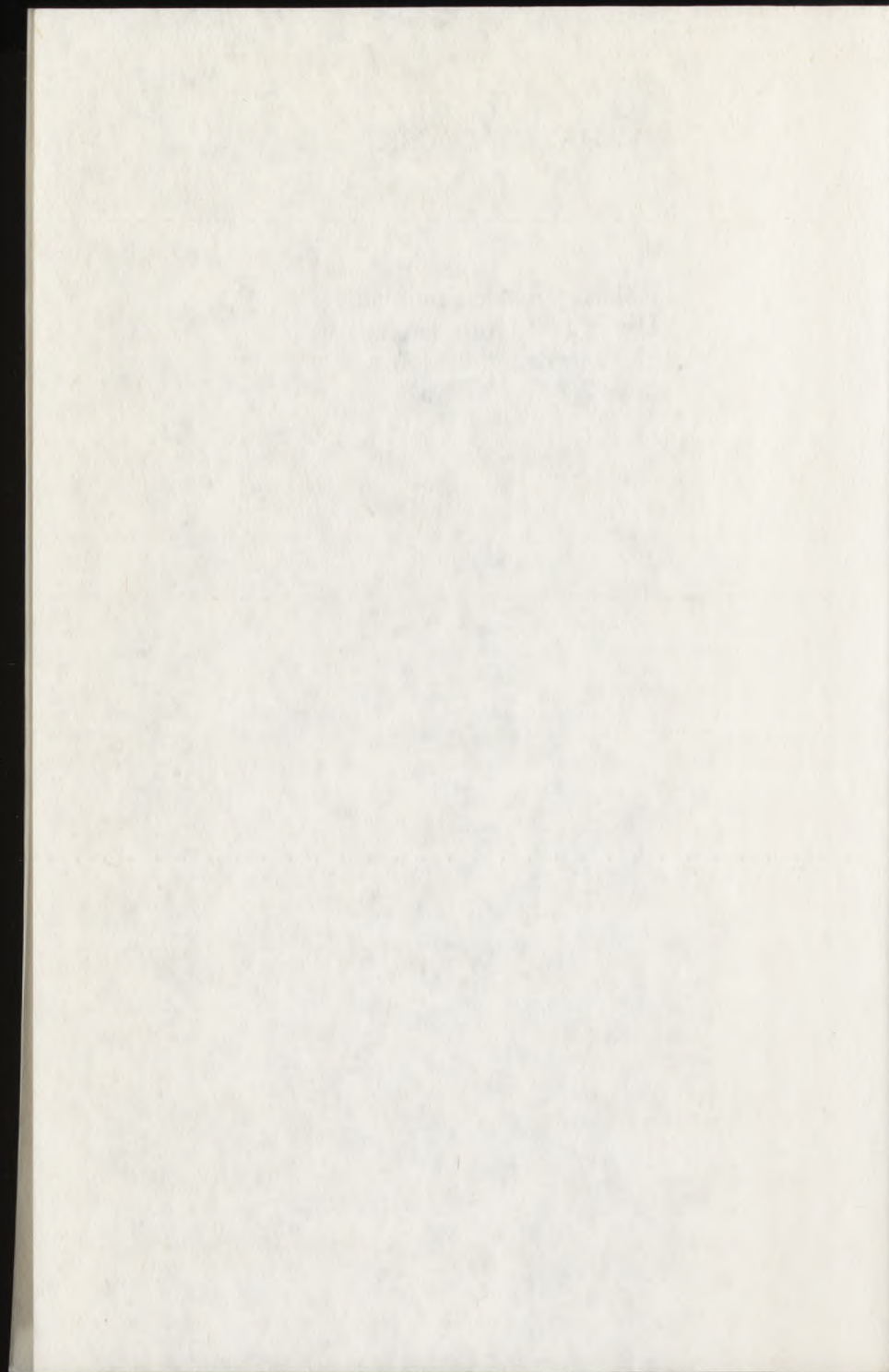
Igaz, van bánata elég:
lassan megenyhül már a lég,
egyre kegyetlenebb a nap,
sütik-verik a sugarak.

Szegény már-már arra gondol,
hogy szökjön meg udvarunkból.
Roskatagon, ám fényesen,
elinal majd egy éjjel, el.
Reggelre hült helyét leljük:
meg fazekat, szenet, seprűt.

S valami bánt, valami bosszant!
Nézünk magunk elé hosszan.

VADÁSZDALOCSKA

Róka, terítsd le a bundád!
Hideg a föld, minden havas.
Hová térdeljen, ha jön a
hóvirágbúvölő Tavasz?

KIKELETEK

RECEIVED

KORA TAVASZ

Föllázad a víz éjszaka
csörömpöl a tél ablaka
inal a hó s hajnalba már
zöld aknára lép a madár

Kilőtt harckocsik a sziklák
napsugár-sorozat ropog
emelt fővel és mezítláb
szeretőmhöz gyalogolok

MÁRCIUSRA

Lomhul a hó. Márciusra
buborékokat fú a föld:
kupolát a tücsöklukra,
kupolát a tücsöklukra.

Gyújtózsínór minden gyökér;
rügy robban, reped a göröngy,
s fakad a fű, szakad a fény,
fakad a fű, szakad a fény.

HURRÁ

Szaladj, ha akarod látni, fuss!
Kitört a fák forradalma!
Szaval a száműzött Március!
Jégkirályt lincsel a Tarna!

Március! Március! Március!
Lángok a barackfaágon!
Láng, lobogó lila láng! Fiúk,
dobjuk rá a nagykabátom!

Március, gyönyörű Március!
Szeretlek százezer éve!
Ki merne utadba állni?! Fuss!
Március, szerelmem: érj be!

FESLŐ FÁK EREJÉRE

Tüzek szállodái már a kertek,
ragyogás ráz eget, földet, folyót.
Kikeleti ágablakok nyílnak,
piros rügyek, becsavart lobogók.

Én, amíg a remény ága renget,
tüzek tüze, márciusi gyermek,
a feslő fák erejére mondom:
győzni kell a gyöngyös gyökereknek!

TOMBOL A TAVASZ

Szélben és fényben
tenger hóvirág tüntet
az erdőszélen.

Nyit a tőzike.
Meg-megszagolja szirmát:
szarvas, őzike.

Fűzek, fényesek,
szeleburdiak, barnák
ontják a barkát.

Tán el se hinnéd:
megfutamították a
telet a cinkék!

Hólé szivárog.
Hódítják a füvek az
egész világot.

Árad a Tarna.
Gallyat sodor, feketét.
Gyors vize barna.

Vén cinkos a Nap.
Kirajzanak a fényre
féreg, bogarak.

Csupa gólyahír,
csupa kökörcsin a rét:
némát szóra bír!

Szántanak, vetnek.
Kankalin-koszorút kap,
Krisztus, kereszted.

Dongók, ödöngők
dörmögnek a virágnak
tavaszköszöntőt.

Méhkas a meggyes.
Nem figyel a kisdíák:
egyest kap, egyest.

De gyűjti pénzét,
s a moziba beváltja:
Király Irénkét!

Tombol a tavasz.
Ám a magvak szívében
irdatlan csönd van.

RAGADOZÓ

Karvaly karma közt,
jegenyék magasán túl:
csipog egy csibe.

MICSODA ÉVSZAK

Zöldül az árok
porzik az út
harsog a topolyafa
szól a kakukk

Füstliliom nyit
pernye havaz
pattog aranylik
hamvad a gaz

Távvezetékek
húrjait egy
csöpp siheder szél
pengeti meg

Habzik a fürtös
orgonalomb
fényzuhogásban
túr a vakond

Vedlik a vén puli
dolga csupán
nézni a gyapjas
felleg után

Héja kereng fönn
percek alatt
megrohamozza a
fecskecsapat

Elnyeled őket
fényteli ég
összenevetnek a
szőke csibék

Micsoda évszak
még a magas
drótkerítésen is
úr a kakas

Sárgarigófütty
cinke-öröm
pók-szerelem a
függönyökön

Dália jázmin
petrezselyem
illata hál a
kedvesemen

Élni szeretnék
Élni igen
Emberül élni
végre hiszen

azt se tudom, hogy
(élve talán?)
hova temették
édesapám

kit nem a rák, nem:

FEGYVER ÖLT MEG

árva maradtam

s anyám özvegy

És belereszket

majdnem elájul

ha a suhanc szél

blúza alá nyúl

BÉKE

Íme, a vadkapor
radarernyőt bontott!
Szelek mozgósítják
főnt a horizontot.

A kerti utakon
ragyog a csiganyom.
Perzsel, betűz a Nap
egy átlótt sisakon.

Ebével a hídon
egy lurkó átszalad.
Karján gyászszalag van.
Gyászszalag.
Gyászszalag.

RAGYOGÁSBAN

Aj, hogy ragyog rajtam ez a
szikrás hómező-ing!
Ilyen ragyogásban tűnt el
apám is, s most ő int

a Hadak Útjáról felém:
csillagág öt ujjá,
zubbonyát, a zörgő zöldet,
fújja a szél, fújja.

ANYÁM VASAL

Ingem kék hullámaiban
cirkál egy villangó hajó:
a forró villanyvasaló.

Elnézlek hosszan, szeretve.
S mint a gyöngyházfényű gombok,
mosolygok rád és mosolygok.

Holnap virágvasárnap lesz,
este kádban meg is fürdetsz,
s a templomba, Isten elé

tisztán küldesz, tisztán küldesz.

KIKELETEK

Havazz,
tavasz!

Te
pelyhes pünkösdi
tél!

Kakukkszavas!

Mint a világ:
fölfegyverezve minden ág!

Avass
katonáddá:
Tavasz!

Örököld Földem!

Májusom!

Cigány Virágárusom!

TERMÉKENY ÉJ

Virágporos szél jár a kertben.
Szeretkezik vele a mák.
Sziromszoknyája földre lebben,
s magát megadva, önfeledten

hajlongja át az éjszakát.

NAGY ÉJSZAKA VAN

Nagy éjszaka van, telehold.
Alatta járnak a párok.
Hogy édesebb legyen csókjuk:
nekik én harmonikázok,
nekik én harmonikázok.

Nyílnak az ablakok sorra.
Most illik ám hallgatózni!
Dícsérik is muzsikámat:
„Szépen húzod, Vadász Józsi,
szépen húzod, Vadász Józsi!”

SZERELEMHAJNAL

Te fölkelő-nap-arcú!
Hajadba hálni jár az éj.

Te tavirózsa-kedvű!
Szép vagy. Beúszom érted.

Csurog a fény majd rólam!
Körülcsoboglak: nyílj ki!

Virradó Szerelmem!

Fejemet lehajtom:
koronázz meg engem.

A SZŰZ

Addig-addig játszik velem,
egy éjjel haragomban
beugrok majd az ablakán,
hónom alatt a holddal.

FÁKAT ALTAT A SZÉL

Fákat altat a szél,
álmos lombú fákat.
S én most ébredek rá:

nagyon szerethetlek,
ha már a sálam is
integet utánad.

DERENGŐ RÉT

Fűzfák.
Hajnali fűzek a réten.

Egy kis szénaboglya
ölébe hajolva
alszik a csönd.

A kociút mellett,
alig hallhatóan,
álmában beszél egy
béka.
kicsi béka,
a kenderáztatóban.

Vajon a szerelmem,
kiért itt csellengem,
álmodik-e engem,
tűnődik-e rólam?

DIRIDON

Hangya bizsergeti, oly parázna:
diridon-dondiri-diridon!
Ím, darazsat fog éjszakára,
zúgdos a kandzsi tök virága,
cinkosa ciklámen, liliom.

Nőktől karcsú az alkonyat ma:
diridon-dondiri-diridon!
Kis ugrabugra mellük labda,
sétás, estike combjuk csapda,
liliomcsapda, tűzliliom.

Dondiri-diridon-dondiri:
ki-ki a párját hogy viszi!
Diridon-dondiri-diridon:
szív dobog át a fahídon.

CIGÁNY KIKELET

Lina, Szabina, Nánika
combja fekete tátika.

De nálam ám a kék bibe!
Lengünk. Lilán a semmibe.

IRÁNY: PÉTERVÁSÁRA!

Úgy indul ez a költemény, hogy
kerékpárom nyergébe pattanok,
s usgyí,
ki a falumból,

irány Pétervására,
ahol kéttornyú már a templom.

De nem az oltár elé
suhanok térdepelni,
az én Istenem a Kakas vendéglőben
trónol:

konyakos kupicák közt
kong értem krinolinja.

Dícsértessél hát mindörökké
huszadik évem pincér Marikája,
mert visszères lesz majd a lábad,
s hol lesz az én darázs tekintetem

hervatag melledről,
bedagadt bokádról!

A PÉTERVÁSÁRI URAK

A pétervásári urak,
bizony mondom, nagy legények!
Övék a Járási Tanács.
S eme dicsőítő ének.
A pétervásári urak
dölyfősek ám és kevélyek!

Nagymessziről úgy tűnik föl,
mintha elvtársak lennének.
De megcsap az úrszag menten,
ahogy közelükbe értek!
A pétervásári urak
már nem tavalyi cselédek!

Elfeledtek gyorsan mindent,
de leghamarább a népet.
Uralkodnak: nem vezetnek!
Jelszó: éljen az önérdek!
A pétervásári urak
nem vegyülnek el közétek.

Úgy hozta aztán az idő:
– hála a nagy magas égnek! –
megszűntették a tanácsot.
Ám az ének nem ér véget,
mert az urak elszegődtek
csinovnyiknak a megyéhez.

HÓFEHÉRKE

Tudom is én már: ki volt, ki nem volt!
Mintha mesében, minden úgy történt.
Még szoknyája is hol volt, hol nem volt.
Ragyogtuk egymást: virág, verőfény.

Csemete férfi voltam még, diák.
De már a csókja szárba szökkenett,
ha elkapott a kikeleti vágy.

Gyere világgá – sírta –, szöktess meg!
Mondom, mese volt. Pedig megtörtént.

Később jöttek is érte a törpék.

ORSZÁGOS VIGYÁZZBAN

Aznap, amikor országos vigyázzt vezényeltek,
a mi osztályunk is mintha karót nyelt volna.
Épp földrajz óra van, a táblán színes krétarajz
a fölkoncolt Földről. Először látunk a magmáig.

Szmigura tanár úr feje fölé glóriát kereng
három legyecske, de csak a szemét veti föl rájuk,
mint egy szent. A világért se hessentené el őket.

És akkor a Hőscincér őrs kultúrosa elhaloványul.
Nagyot szellent, hosszan serpentinezgeti szegényke.

Mintha elgurult volna a földgömb! Mindenki a pad alatt.

IDILL, 1951

Kötöm piros nyakkendőmet,
éppen ünnepségre mennék,
mikor rámförmed a suszter:

„Föl kéne rá akasztani!
Dísznek meg Rákosit melléd.”

POFON

Mert Emmát mellbe csípi,
leken Bivaly tanár úr
két akkora pofont, hogy
ötszirmú rózsaláng gyúl
helyén, s a pöttöm ember
nekiesik a padnak.

Csönd lesz. Moccanni sem mer
az osztály. Csak az ablak
párkányán ottlejtett,
félszemnyi kockacukron
tülekedő darázsraj
zavarja meg a csendet.

Most egy paradicsommal
púposra megrakott,
kofás szekér nyomában
kullog, s mint a nagyok,
hátra csapja kezét és
szentségel szerfölött.

Így jön haza haragvón,
s lábujjai között
fel-felpipál a por, míg
azon tűnődik el:

Bivaly tanár urat hol,
mikor, hogyan s mivel
kólintsa főbe, s aztán
beérje ennyivel,
vagy nyúzza meg s a bőrét
kitömje sebtiben?!

Villog a sok villanydrót.
Ablak ragyog. Tető
tündöklök és fölötte
rezseg a levegő.

KERESZTAPU

Tehervagonok dobogtatója
volt a szívlapátod,
végtelen tehervagonoké.

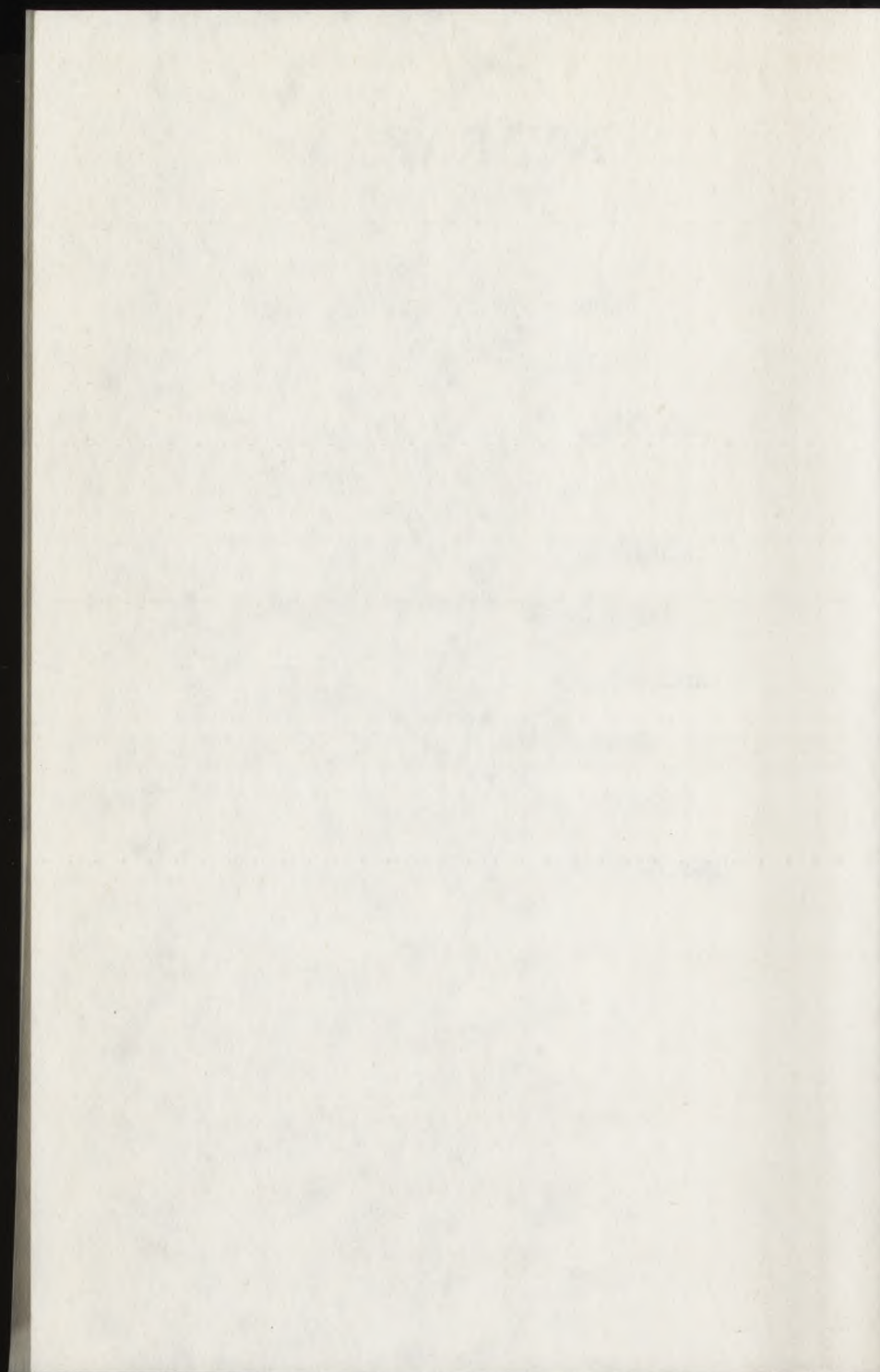
Egyszer elvittél magaddal Ózdra,
hogy lássak világot:
világot, ami a nyomoré.

Főztük a bablevest a barakkban.
Virító véremtől
majd kicsattantak a poloskák!

Aztán nagyon egyedül maradtam.
Halott apám felől
faggattam ott füvet, poros fát.

És rugdaltam a töltést, a bodzát.
Téged rugdostalak
dühömben, Te Kurva Kis Ország!

NYARAK

VILLÁMFÉNYBEN

Bükkszenterzsébet. Nyár van.
Kék dongó zöng szobámban.

Nézem hosszan a kertet.
Lomb lobog. Levél herseg.

Az ég tintája mérgül:
vihar, zivatar készül.

Pulyka, liba, kacsza, tyúk
a mezőről hazafut.

Úton asszony néz hátra.
Villámfényben a Mátra.

Táncba szél visz levelet.
Mennydörög. És megered.

VIHAR ELŐTT A RÉTEN

Lenyúlt egy villám a földre,
karjába kapta a csöndet.

Szemet húnyt az ég, de látták
s beleremegtek a nyárfák.

Körben, a dombokon túl,
hét harang bronza kondul.

Sürög a szél s a boglya
laza fonatú kontya

kibomlik lobogva-égve
s szálanként szédül az égbe.

Tépik a lovak a hámot.
Mennydörgés. Kalap kóvályog.

Reccsen a karja egy gallynak
s ráfeketednek a varjak.

Fűz alá futnak a lányok,
szoknyájuk suhog a szélben,

s a dombok hajlatából
utánuk ered a zápor.

VIHARBAN

Viharban a villanatnyi égbolt:
szép volt, igen, szép volt, nagyon
szép volt
viharban a villanatnyi égbolt.

Kacsát, libát, tyúkot ólba zártam,
és remegtem, félelem, szobádban,
kacsát, libát, tyúkot ólba zártam.

Recsegtek-ropogtak a menny gerendái,
rebegtek ajkamon az Úrnak imái,
recsegtek-ropogtak a menny gerendái.

Mikut, a pásztort, a villám agyoncsapta.
Néztem őt: csupa kék foltok voltak rajta.
Mikut, a pásztort, a villám agyoncsapta.

Egy lélekkel így a falum kevesebb lett,
ám a temetőnk is kövérebben csendlett,
csendlett, csendlett, csendlett.

HA RÁM IJESZT A ZÁPOR

Vállamra vetve zöld viharkabátom,
legyintek csak, ha rám ijeszt a zápor,
mert én szeretek szembeszállni a szelekkel,
hisz olyan jó, ha fényesre püfölik arcom
a rám förmedt felhők esőcsepp-öklei.

REZSEG A LEVEGŐ

Zúg a cséplőgép.
Okádja a szalmát és
falja a kévét.

Kazal tetején
hancúrozgatunk hárman.
Nagy, szőke nyár van.

Combja kivillan,
hajlong a kévevágó
asszony bugyitlan.

És mi hasalunk,
lesünk, micskézünk hosszan
a forró porban.

Majd elinalunk.
Lopott dinnyénkről hallgat
zölden a Parlag.

Gubacs-pipából
szívjuk a bablevelet:
vad gyerekek.

S ahogy alkonyul:
ki-ki libáival a
mezőre vonul.

Pacsirták zengve
dicsérik, hisz olyan szép
a naplemente.

Egy egérlyuknál
pamutpuha macska ül:
les, fülel, úgy vár.

S messzire hangzó,
érces hangjával haza-
hív a harangszó.

SEREG LIBA ÉLÉN

Ez a kisiú, aki itt koncsorog ebben a költeményben,
jókedvű rigók cimborája, fülig maszatosan is vezér.
Egy sereg liba élén jön most a dűlőúton, mezítláb,
klottgatyában, fején zöld kalap, vállán kenderostor.

A Kékes kilátója fölött piros pont már a Nap, fordított
mennyei fölkiáltójel, mert gyönyörű arany mondat az ég.
Szekerek hordják haza a homályt a határból, este lesz.

Ahol egész nap pacsirtaszárnyak verték a kék levegőget,
az ének átforrósodott helyén ott ülnek már a csillagok.

Akkora félhold süt le a mezőre, mint egy kaszasuhintás.

A FALU LIBAPÁSZTORA

Édesanyámnak

Jössz a mezőről, figyel egy csillag,
a bokád csurom kamillaillat.

Sajog talpadban hetvenhét tüske,
járásod mégis fenséges, büszke.

Híreli virágkoszorúd, zengi:
nincs szebb nálad a faluban senki.

Legelők lánya, tarlók tündére,
te, kinek zsíroskenyér a bére!

Négy kicsi testvér sír, hát menni kell,
mert enni kell, enni kell, enni kell!

Álmodban – miről nem tud a világ –,
hattyúvá gyönyörülnek a libák.

REZEDA-ÁLOM

Zsong a libapást, zsong,
kék harangvirág bong,
piros szitakötőt fogtam:
megvagy, Ifjúságom!

Jaj, rezeda-álom,
remegtet halálom,
lány és tízéves az Isten,
ujjait számlálom:

Merkur, Vénusz, Föld, Mars,
Jupiter, Szaturnusz,
Uránusz, Neptunusz, Plútó,
s tizedik a Nap: fuss!

No madárijesztő,
vigyen el a kórság,
ide azzal a kabáttal,
s irány a mennyország!

Magasan repülnek,
nyílhegyek a fecskék,
csillagokra aggatják föl
a függönyös estét.

ŐZEK

Lopakodnak,
fülelgetnek,
meg-megállnak,
legelgetnek
őzei a rengetegnek.

Szórük szikrás,
fülük bársony,
barnállanak
a tisztáson,
távol a világtól, távol.

Nemhiába
hord agancsot
a vezérbak,
a parancsnok:
kicsit szelíd, kicsit zsarnok.

De csupa szem,
de csupa fül,
orrcimpája
tágul, szűkül,
alig harap a friss fűből.

Bokor mögül
négy-öt gyerek
kukucskálgat:
szemük kerek,
négy-öt gombászó kisgyerek.

Ám az őzbak
szímatot kap,
horkant egyet
a csapatnak,
s máris világgá szaladnak.

Búcsút int a
nap is lassan,
s a hatalmas
alkonyatban
fénylő szemmel, tüzes arccal:

az a négy-öt
kisfiúcska
hazakullog,
hazatalpal
az óriás alkonyatban.

ALKONY-EMLÉK

Megkopott keddi nap volt.
Anyám a grádicson ült,
lyukas zoknikat stoppolt.

Boldog voltam és boldog!
Láttam égre kelni
akkora sárga foltot,

amekkora még este
poros pantallómnak
becses felére holdlott.

DÉLUTÁNI UDVAR

Ültem a grádicson,
hunyorogtam.

A vakító fehér
házfal hűvösén túl:
három veréb fürdött
a forró homokban.

Fönn,
a karámtetőn,
hová árnyékukat fektették a lombok,
a bádoglemezeről felröppentek néha,
hófehér köröket írva az eperfa
fölé,
a galambok.

Az istálló mellett
kis kacsák heverték,

s a forróság elől fészker alá bújva:
a sok lim-lom között csörömpölt
a pulyka.

Lenn, a nyárikonyhán,
amíg nézelődtem:

anyám tésztát nyújtott,
s egy régi summásdalt
dúdolgatott közben.

Mellettem,
a grádics oldalához dőlve,
fehér lavór guggolt.

Csorgott a fény belőle.

GALAMBOK

A tetőn galambok
marakodnak,
áll a csetepaté,
hullnak tollak,
a tetőn galambok
marakodnak.

A hímek csőre,
karma villog,
szárnyukon vércsepp
virít itt-ott,
a hímek csőre,
karma villog.

Hogy tépik egymást,
hogy gyűlölik!
Koponya koppan,
reccsen, törik.
Dehát mi történt,
mi zajlik itt?

Egy fehér *tubica*
félrelépett,
miatta dúl a harc,
hull a vércsepp,
egy fehér *tubica*
félrelépett.

Ismerős kép ez
valahonnan,
de már isten se
tudja, honnan!
Csárdást rop a szél
piros tollal.

AKÁCOS

Áll a levegő.
De leng, leng, lengedez a
boszorkánylevél.

HEGYI LEGELŐN

Szélcsend van. Rekkenő meleg.
Térdemen hangya őgyeleg.

Hallani, liheg a legelő.
Lapu leng. Sodorintja a hő.

Feketedik, süti a föld,
pöföteg-hangszóró üvölt:

megérjük a bolondgomba
kalapos nőt visz a holdba.

Csöppenj rám, te tündöklő ég!
Megtébolyít ez a hőség.

Ezüstfenyő csalt le a tóba
– félrebeszélsz, törpe boróka?

Szarkaláb szédeleg hozzám:
– adj vizet, adj, nem bírom már!

Lilán kér. Megszánom, s végül
ráhugyozok. Belekékül.

Micsoda lobogó nyár van,
rezseg a levegő, szárnyal!

S búzlik a csülök. A fosott
friss trágya ragyog és bozsog.

Vizenyős, kidülledt szemek
sarkában zöldarany legyek

lepik a tűnődő csipát:
– gyönyörködj, klottgatyás diák!

Vasárnap van vagy csütörtök?!

Rámöklendeznek az ökrök.

Szomorú vagyok és komor.
Én utálok gyerekkorom!

Bőgne a tehenek, tinók.
Bivalyok bömbölnek, bikák!

Kalimpál, félrever szívem:
kolompol benne a világ!

Sárgaláz: kikerics fetreng.
Lökösök! Hangrobaj. A hegy reng.

Ég a számártövis! majd ordít,
s megőrülnek a pipacsok mind.

Én meg belebolondulok
egy lányalakú felhőbe!

S megszökünk.

Meg innen!

Még ma.

VEZÉRÖKÖR

Lantom hiába nőtt homlokodra:
te is csak bőgni tudsz, mint a csorda!

PATAKPARTON

A Tarna-patak
homokja süt, szikrázik,
perzseli a Nap.

Idejár úszni
öt-hat fiúcska. Cingár
nyakukban csúzli.

Kézzel halásznak.
Aztán sütkéreznek, mint
réten a vásznak.

Arrább egy csokor
lány fürdik. Nagy szemektől
izzik a bokor.

Most aztán van ok:
meresztgetik a fütyköst.
Kié a nagyobb?

Sütik a krumplit.
Majd hajbakapnak. Karcsi
gyepálja Gusztit.

Valaki kiált.
Csönd lesz, nagy csönd. Elszívják
a békepipát.

A patakparton
öt-hat fiúcskát mindig
ott lel az alkony.

NAP HANYATLIK

Méh döng, darázs dong,
kukorica pattog a
piros parázson.
Nap hanyatlik, alkonyul,
herét fal egy falka nyúl.

HARMONIKASZÓ

Este van, csillagos,
tücskös,
dereng a házfal,
ezüstös.

Falum fölött,
az ég ormán,
oltári-szentség-nagy
hold áll.

Kapom
a harmonikámat,
kiülök alá,
hogy játszak.

Körben az ablakok
nyílnak,
pillants be hozzájuk,
csillag:

fáradtan ölelik
egymást — —,
nehogy az álmukat
megbántsd.

Este van, csillagos,
tücskös,
fest a hold,
minden ezüstös.

MEGVIRRAD

Az ébredő erdő álmos fái között
közeleg a hajnal: lassan megvirrad már.

Megyek a szomszédba tejért. Megtorpanok.

Fölöttem, a sürgönyoszlopon az éhség
hexameterait kopogja egy harkály.

ELSŐ ÉV

Örökíts meg, Történelem!
Állok falum fölött.
Kezemben kis rög énekel:
pacsirtabarna rög.

Keleti szél fúj. Reng a rozs.
Lüktet kezem kalitka-ökle.
Ne sírj, mert gazdád megtapos:
rög, te pacsirtabarna rög, te!

Fejem fölött, az égi freskón,
átlényegül a nap: tüzes trón.
Elsőnek én harapok Györgybe.

S mert húsa szén, fekete-forró,
pörgök, mint őrült napraforgó,
s az égbe váglak: rög, te rög, te!

TÖKLEVÉL

Remegtem Istent én, jaj hogy remegtem!
Imádni őt már jobban nem lehet.
Ha cukorka lapult meg a zsebemben:
megcélozta csúzlím a felleget.

Röpült felé selyem cukrom hívatlan.
Fülem befogtam, amíg földet ért,
és beszakadt, és megrezzent riadtan
a nagy, a cintányér-nagy töklevél.

ITT

zubog a zaj, sűrög a lármaörvény,
korom kering, virít a szikrarózsa,
önérdekem dirib-darabra tört szét,
sok-sok tenyérre, húsvér csillagokra.

Itt

liheg a mell, füst fojt, láng leng, huzat van,
hasogat, fáj, sorra kihull a fog,
unalmában a lustaszép higanyszál
nyolcvan fokig nyújtózkodik s ragyog.

Itt

sóvirág nyit! Szódavizet vedelnek,
lángost, szalonnát, hagymát, retket esznek,
s a fellegrázó drágalátos Istent
nagy vasfogókkal megfenyegetik, mert

itt

azt hiszik még, övé a felelősség,
ha bőrükön hólyagot húz a hőség,
ha fölkacag a nagy kirakatablak,
mert bérüknél még fejjel magasabbak

itt

az árák, s a kis nyugdíjból sóra,
kenyérre telik. S egy szép koporsóra!
Asszonyuk meg könnyeit nyelve hallgat,
mert fáradtan befordulnak a falnak.

Hej,
forradalmak,
forradalmak!

KENDERÁZTATÓ

Néhai menyecske: cukornádszál
ahogy a vízből partra röppen.
Hajlong, nem leli ám a ruháját!
Melle növekvőn majd lecsöppen.

Jaj, mi meg hattyúpásztorok, hárman
tülekedünk egy fűz ablakában.
Egymás hátán a Nap, a Hold és Én!
Kukucskálunk a levelek résén.

PÁSZTOREMLÉK

Ahogy fürdik a kis patakban
meztelenül, hisz perzselő nyár van –
S ahogy felöltözik a Napba:
matatni kezdünk a klott gatyában.

TISZTÁBA ÍGY TETTÉL

Kiss Mariska, Kiss Mariska,
drága Mariska néném!
Szárnyas időnk nem száll vissza,
bárhogy szeretném én.

Állok a gátba fogódzva,
sírok, reszketve tűrök:
tűröm, ahogy haragodban
fenekem seprűződ.

Tisztába így tettél engem,
mert nem tellett gyolcsra.
Mégis: dicséreted zengem,
versem drága foglya.

Hogy elsuhogott az idő!
Nézném, hosszan nézném,
ahogy visszafiatalodsz
az időben, néném.

Kiss Mariska, Kiss Mariska,
drága Mariska néném!

A SÁNTA SUSZTER

Részeg a sánta suszter, részeg.
Jön, leveri a fecskefészket:
ének hull, toll havaz.

Nagy vasvillával hadonászok,
dühömben fényeset kiáltok:
Te Hülye Kaptafasz!

Élve temetted el cicámat,
egerek álma: emberállat,
patkányok doktora!

Hazajön egyszer Papa és véged,
mert Ő szereti a füstikéket. –
Röhög a mostoha.

DEPORTÁLT

Ballag
a dombon egy aggastyán
tábornok:

fütyöl,
dudorásztat,
azt hihetnéd,
boldog.

Kezében görbebot,
rajta nagykabát van,
szétnéz
fenségesen:

magány
a magányban.

Nincs semmije,
csak az álmok hálózásakja,
s oroszra okított
egy-két tanítványa.

Ötvenkettő nyara
kitüntette falum
konok szívárvánnyal:

látlak,

mégy alatta,
kísér az erdőbe
egy szép cigánylány-dal.

AZOK A JEGENYÉK

E táj surrogó szökőkútjai szomorúfűzfák.
Dombjain dundi csecsemőfelhők sírnak.
Csodájára nem jár senki, csak én.

E táj hol-léte nem ismeretlen.
Ott van mindenütt.

Közepén köhéccsel kérdőjel nagyapám.
Megmeszesedve a válaszáért.
Majd eltemetem!

E táj fatornyos templomában
én fényes törömmel szíven döftem az Istent.
Itt már csak ebédre harangoznak!

Hát gyere, feküdj mellém a fűbe,
s ha idefűttenem ennek az égnek
csontnál fehérebb
galambját,
majd ne hussogasd el,
s ne is csodálkozz rajtam!

Hangulataim hegyvonulatát hatalmas hó födi.
De hallgasd meg, hogy micsoda erő
döngeti bordám!

E tájon tetszhalott tűzhányók élnek.
Éjszaka piroslik minden domb itt.

Sose felejttem: virradt, amikor
pontosan eddig az írott köig
kísértek el a jegenyék.

NYÁRUTÓ

Hát csudaszép ez a nyár, csupa fény, csupa árny, csupa
ritmus!

Berkenyebokrok alól
sárgarigózene szól.

Hangos a völgy, tele van még szilvaszedőkkel a hegyhát.
Fülledt lombok alatt
zsendül az őszibarack.

Őszül a zöld fűszál, libanyáj pepitázza a tarlót.
Vedlik az ostorom is,
száll sihederkorom is.

Meg-megroggyan a zsák, hazagondol már a malomból.
Szérűn tyúkjaival
szunnyad a szalmakazal.

Csönd van. Fényes csönd. Gyönyörű harkály veri mellem.
Hej, görögök, latinok!
Kopp, kipikopp, kipikopp.

MALOMUDVAR

Szomszédunkban
van egy malom,
egész nap duhhogat,
csahol.

Reng, dörömböl,
ahogy kereng
a nagy kendertörő
harang.

Micsoda munka
meg összhang!
Hajon, szemöldökön
szösz leng.

Féltelek, anyám,
ha ott vagy:
megüt ez a
nagy bolond vas,

ahogy jártok
körbe-körbe,
szájak
kendővel kötve.

Itt mindenki
krákog, köhög,
s mángorol a szörny,
mennydörög.

Gatter alól:
ó, szent rések!
minden nő alá
fölnézek,

s ha elkapnak,
lesi puskást:
asszony nép közt
van visongás.

Az udvaron
harminc szekér
hírel, hogy
üzent a tél.

Ökör, bivaly,
tehén, számár,
ló és öszvér
hever, zabál.

Farkuk ingája
leng, leng, leng,
közöttük egy
kutya cselleng.

Meleg vízzel
csurrig telve
páráll egy beton
medence,

ahol fürdik,
lubickolgat
meztelenül
a gyerekhad.

Sajna, minden
félórában
fut két molnár
üres zsákkal,

s úgy elagyabugyál
minket,
megutálunk
korpát, lisztet,

de főleg a
molnárokat!
Kiknek bajt
kívánunk, sokat.

S ha már fehérlünk,
mint a hó,
irány:
a kenderáztató!

Megmártózunk
békás vízben,
a mai nap:
ötöd ízben!

Aztán lassan,
szépen, csendbe,
visszacsál
a kismedence.

Ó, puffogó!
ha már itt vagy,
szárítsd meg a
gatyáinkat!

Körülállunk
heten-nyolcan,
térdig érő
egyenklottban.

Kerek szemmel
megcsodáljuk
a nagy udvart,
s körbejárjuk.

Egyik gazda
mellett asszony,
másik gazda
mellett leány:

elcsípem a
tekintetét,
de úgy, hogy a
szívem megáll!

S ím, a szekér
alkonyatkor
kiököről
az udvarból,

s három falu
porát puhán
taposom az
ökrök után.

Hátra-hátranéz,
megcsudál,
lelket önt belém
az a lány,

aki hozzám
szemmel beszél,
s fújja lisztes
haját a szél.

Apja fején
zsíros kalap,
mosolyog a
bajsa alatt.

S én csak megyek,
bandukolok:
szemem lángol,
szívem dobbog.

IRIGYKEDŐ

Egy kis tücsök
tanyát ütött
szobámban,
s dalába bújt előlem,
hogy ne lássam.

MIKOR NEKIVÁGTAM

Már őrsekváltásra sorakoztak lassan
az ötvenes évek,
mikor nekivágtam fényes tollammal a
szavak sűrűjének.

Augusztus fáradt-szép testére rátapadt
izzadt zubbonyzöldje,
s a zsendülő gondok az éveim ágát
lehúzták a földre.

És micsoda vágta volt, micsoda vágta!
Elnéztem, hogy rohan:
sisakos tollam s a sörényes gondolat
boldogan, boldogan.

HANYATLÁSVÉGI NYÁR

Sárga és piros pánik a szélben,
lombvisszavonulás úton-útfélen.

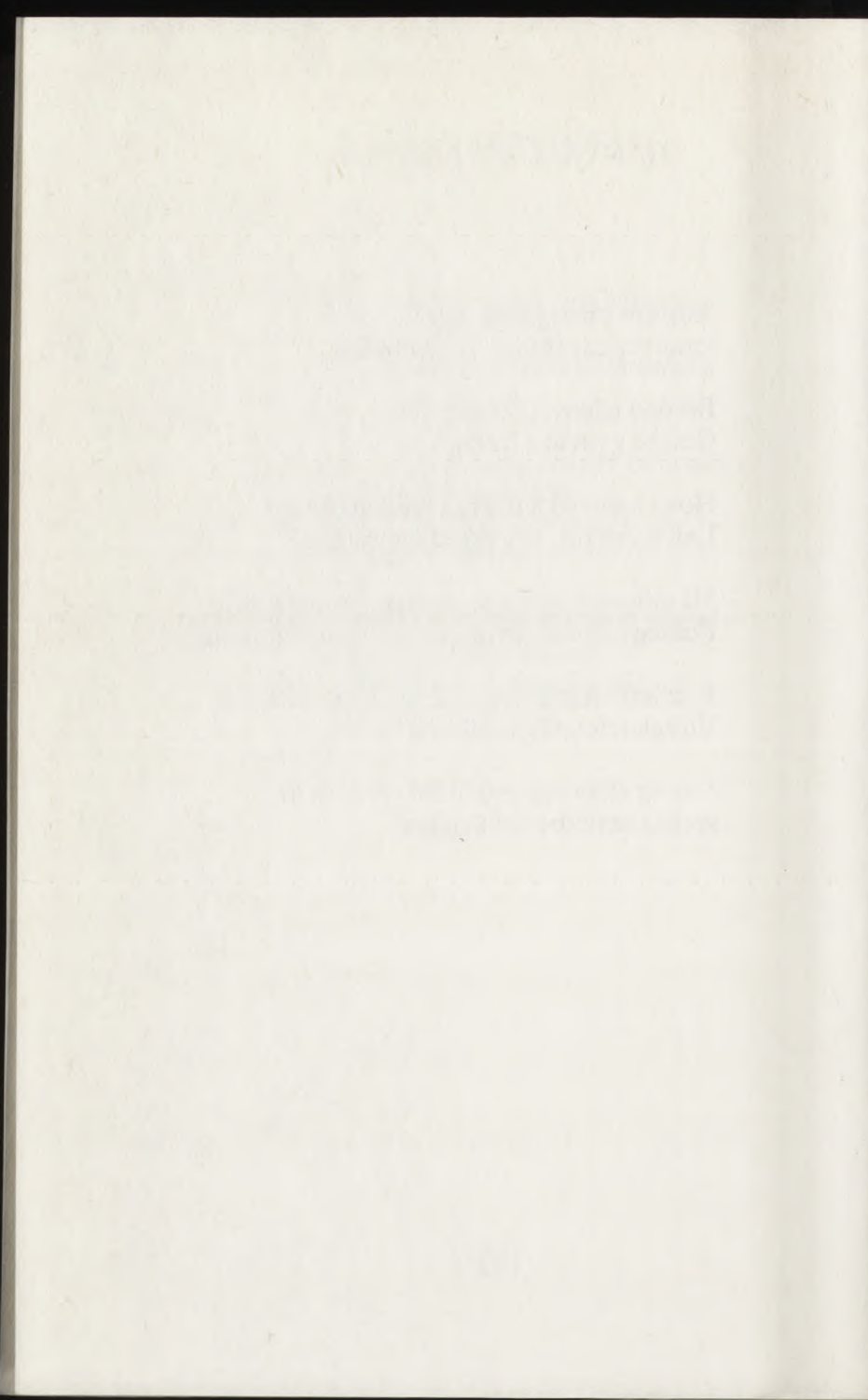
Besúgó nádas. Címerárulás.
Gúlába gyávul a kukoricás.

Hova hamvad a nyár, a hajdani forró?
Lefejezve ím, egy ezred napraforgó.

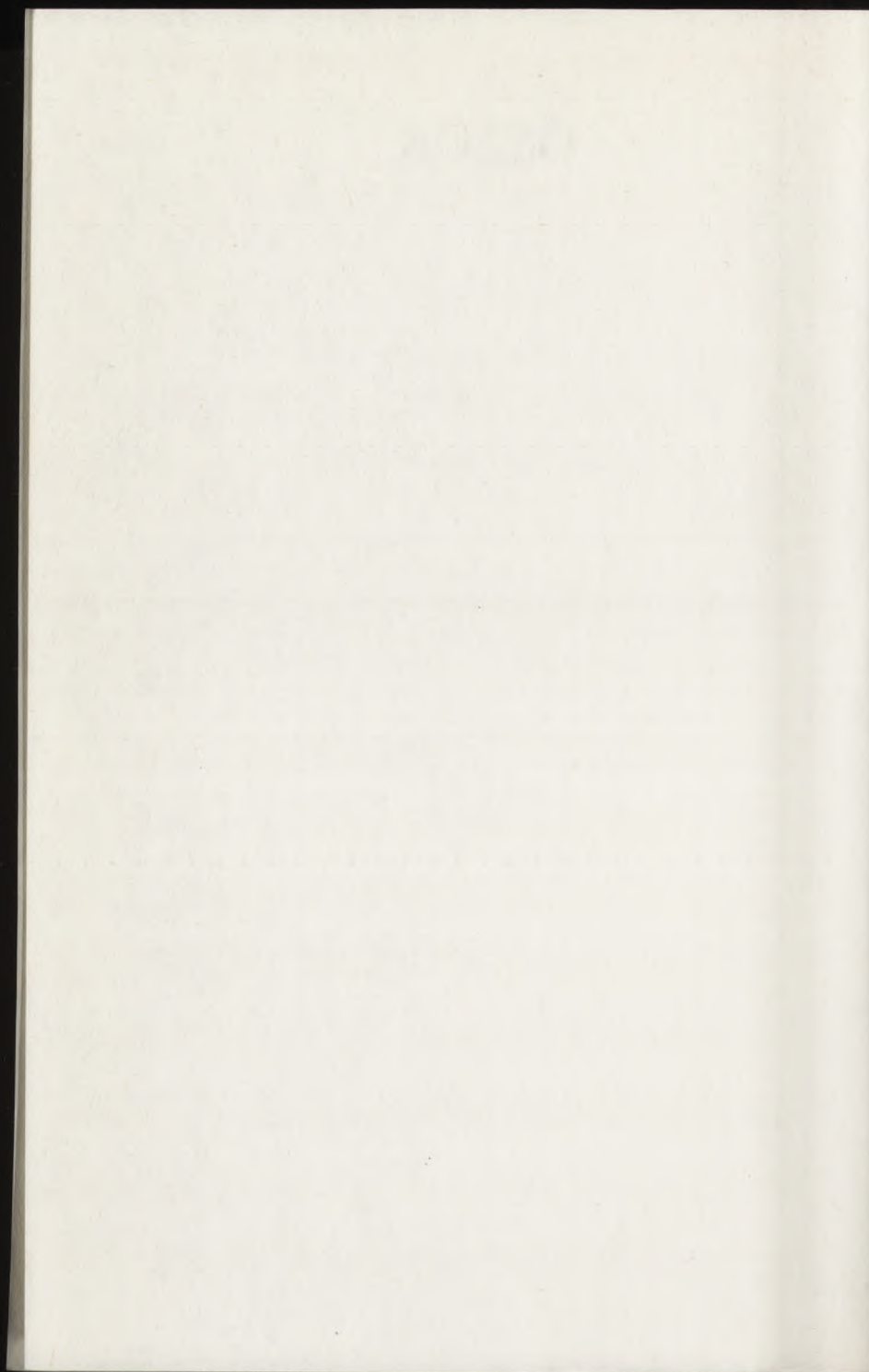
Mi mindent mérnek most meg a mázsák!
Fölnégyelendő: krumpli. Detronizált: mák.

Kezdetben minden zsarnok kegyeske.
Virágletétel. Gyümölcseleste.

S az ég alján egy csönddel megrakott
szekér keréketőri a napot.

ŐSZÖK

ŐSZÖK HÚRJAIRA

Az iskolába
ballag három fiúcska.
Mind csupa táska.

Szél hátán fölszáll,
és leng lassan, ezüstlőn,
leng az ökörnyal.

Az őszi tarlón,
hosszán a dülőútnak,
levél barangol.

Ördögszekeret
kerget a puli, prüszköl
a dértől, füsttől.

Már hazagondol
a juhász: hömpölyög a
nyáj az akolból.

A jegenyéket
varjúcsapat szállja meg.
Oda az ének.

Hullnak a lombok,
hullnak, emberek halnak.
Ősz, ravatalszag.

EL

Fellegek, vadludak,
tollhullató nyárvég.
Mintás a föld: csupa
vándormadár-árnyék.

Kifosztva szívéig,
a nyár délre jajgat.
Őszt pillant a levél,
megdermed a harmat.

Hóna alatt ív leng,
kilincsel a jövő,
a hívatlan vendég,
a múltból üldöző.

Égre írom föl a
fájdalmak nagy Ó-ját,
s íme, láthatóvá
kerengik a gólyák.

Horizont-körhintán
száll a világ, forog;
fecskék, fecskék, fecskék:
szabad elektronok!

...!

Őszt pillantó szőlőszemek.
Fél a levél: postás szelek
hordják szét az idézést.

Járór felhők hangoskodnak.
Tele a kert véresre vert
paradicsommal, virággal.

Rózsafák, kötelek, karók.
Trombita-tulipán-roncsok.
Petúnia-tárogatók.

S dér-zápolyák, zúzmara-horthyk, ...!
Micsoda forradalom, hit,
micsoda március volt itt!

Örökzöld fenyő! én megölellek.
Egy perc, s a gesztenyék, diók
szemhéjai mind fölrepednek.

AHOGY KEL A NAP

Dereng, hajnalodik.
Rágyújtanak a házak.
Kanász tülkölget,
és fénylik, ragyog a fán
a pókháló s jonatán.

GUNARAM, JAJGASS!

Röppenj föl, fehér
gunaram, jajgass!
Magasra szállj,
te csillagtalpas!

Nézd: kipofozva
városok, falvak.
Szállj, gitárnyakú
gunaram, jajgass!

Vasvillánk, sarlónk
mind sikolyéles,
menekülj innen:
itt piros tél lesz!

Kereket old az
ördögszekér is,
anyám csomagol,
elmegyek én is.

ZÖLD LÁZ

Arra, hol a Tarna ered,
szállnak pillangó levelek
pirosan, sárgán.

Bokor füttyöget. Zöld lázban
remegek a rezedásban:
szeress, Devlás Lány!

Duruzsollak, darázsollak.
Kereshet már anyád: hol vagy,
bronzkori drágám?!

Kék szoknyádat ágra veted,
harangozzanak a szelek
litániát ránk.

Hálám ha van, szürke hála:
hajad ősze széna szála
míg a világ áll!

BOSZORKÁNY

Már annyi asszonyt
megnyomtál! Hadd nyomjalak
meg most én téged!

CSILLAGOK PARAZSÁNÁL

Hamubundában hál a tűz,
a tőke hold ágát siratja,
pajta előtt pipál a csősz,
kalapja van, kerek kalapja.

A csillagok parazsát nézi,
szítja szűrős tekintetével,
és látja Istent, s kérve kéri:
ne haljon meg ezen az éjen!

SZÜRET UTÁN

Pihen a prés.
Mustszag bódít.
Zenél a csönd,
hallgatom.

Szőlőszem és
részeg darázs
hempereg az
udvaron.

KOCSMA

Dehogysis dűlsz te
össze! Faladnak dőlve
támaszt két részeg.

VADONATÓDON

Veri hitvesét.
Pedig az asszonykának
kéne ütnie.

ÉJFÉLI NÁSZNÉP

A hegyeket
hatalmas telehold hizlalja,
nekilódul
az éjféli násznép az útnak,
brummog a bőgő,
jajonganak a hegedűk,
viszi menyasszonyát a vőlegény ragyogva,
viszi,
ölbe kapja,
tűzön is átröpíti,
baglyok
riognak ránk a templomtoronyból:

cimboráim
apjuk kezét szorongatják,
csak én,
én lődörgök
a hérész mögött árván,
kis öklöm
pirosra dörzsöli nagy szemem,
mert nekem nincs kihez bújnom e világban,
nincs kihez röpülnöm,
nincs kire ragyogjak,
megleng a nagyharang égbolt is fölöttem,
fölriasztom hát
a templomban a csöndet:

Isten,
Isten,
ha vagy:
dögölj meg,
dögölj meg!

SENKI FÖLDJÉN

Ritmusa van a krumpliföldnek!
Sormetszetei fehér zsákok.
Hazajöttem! Itthon is jöttment:
Senki Földjén örök Napszámos!

Nincs életed, Édesanyám, nincs.
Már jegenyésedik magányod.
Égig növekszel hajladozva.
Rádfehérednek mind a zsákok.

Fényes kapád ha én fogom föl:
dombon a napot kettévágom.
Zörögj, zörögj csak sárga csontú
halál a kukoricásból!

A FÜRJFUTÁSÚ

El,
eltűnt,
eltűnt a fürjfutású,
eltűnt a fürjfutású öregasszony,
el a falumból,
el,

el mire hazaértem.

Hogy tündököl a temető!
Bölcsők, bölcsődék távlata.

Rengess csak,
rengess,

te üregesedő
ráncok tengere:

Nagymama!

Az eget nézem, a felleget,
s mintha a föld suhanna,
a Föld suhanna el veled:

Utassy Barta Zsuzsanna

MOSOLYGÓ HOLTAK

1.

Nagy verekedés volt.
Eltévedt a sógor
villámló baltája,
s haragosa helyett
engem sújtott tarkón
a böszme marhája.

2.

Kikapós volt a menyecske,
útba voltam, útba,
csoda-e, ha beugrottam
hajnalban a kútba,
kikapós volt a menyecske,
útba voltam, útba.

3.

Én voltam a testvéreim
szebbike, jobbika.
Piros nyakkendőt viseltem,
meg is taposott egy reggel
a hatmázsás bika.

4.

Dülöngéltem hazafelé,
danoltam fennszóval,
várt az asszony a küszöbön
a cséphadaróval,
és úgy talált engemet ott
kólintani fejbe,
hogy meghaltam helybe.

5.

Addig tettem én a szépet
egy néembernek nálunk,
a falusi szóbeszédre
feleségem ráúnt,
s egy éjszaka rámgyújtotta
takaros kis házunk.

6.

Szénát gyűjtöttünk a réten,
nem dobtam el villám,
agyon is csapott a mennykő,
azazhogy a villám.

NAPLEMENTE

A nap szétfeszíti térded,
s megerőszakol a halál.
Holdasul arcom, ha nézlek.
Alkonyodol, Édesanyám?!

Árnyam ijesztő nagy így is,
hátha a föld alól fénylesz?
Nyurgulhatok én már éigig,
mama, itt olyan sötét lesz:

arcom, minden sejtem elfogy,
sarlósodik, suhog sárgán,
sikolyélesre fen a szél,
s hozzádsötétülök, mama!

Várj rám.

GYÖNGY

Vertél anyám,
de virágos ággal!
Neked én
gyöngyöt pityeregtem:

nehogy megcsalj
a másvilággal,
s hulládba
botoljak el reggel.

HAZÁIG

Könnyű öklömet egy fuvallat
eskühöz, lassan szívemre ejti.
Kivallat, minden őszt kivallat!
S a sorsomat, mint vádat, elejti.

Kicsillagosodik a csönd és
bogárlik felém egy távoli zöngés.
Hazáig az út fogyó holdmeredek!

Rétről a ködöt magamra húzom,
s őszen, a kertek alatt elúszón

ballagok tova, szeptemberedek.

AHOGY TELNEK

Ahogy telnek-múlnak az évek:
egyre árvább leszek, papa.
Egyre árvább és egyre vénebb.
Arcom: bánat kirakata.

Tudod-e, hogy túléltelek már
tíz évvel, Te Minszki Halott?!
Őszök piros lombja pereg rám:
sétáló sírköved vagyok.

ŐSZ FA

Adjatok ennek a fának nevet:
szállni tanít egy fészek éneket,
s ő tartja fölém reccsenet-kék
dómkupolád is, szúette mennyezet!

Adjatok ennek az ős fának nevet,
ha kinek mersze van, keresztelje meg!
Nékem szavaktól üres odú a szám:
ma kaptam tőle tízezer levelet.

Már tudom, én a gyermeke voltam,
csillaggal érő s hulló gyümölcs,
kit szemmel tart a szőlőhegyoldal,
s kiért fölnyúl a nagyárnyú csősz.

ŐSZIDŐ

El-elnézem,
ahogy nesztelenül
ez az öreg fa
lemeztelenül.

Törzse nyarat akar még,
de már telet kavarnak,
és hullnak rá a nagy fekete rongyok:
ejtőznek az óriás varjak.

Kár
már
mindenért,
kár,
kár.

Száll a levélhullaillat.

És holdimádó kutyák ugatnak.

FÁN MARADT LEVELEK

A drága Doktor úr,
a novemberi Nap
röntgenezgeti még
beteg bordáikat.

Hátuk panaszfalán
sóhajokhoz szokott,
esőcsepp-puha ujj
kopog, kopog, kopog.

Magam varjúhodón
egy rendelőpadon
várok a leletre.

Kint fák. Itt-ott levél.
És zeng a gyászruhás
rigók rekviemje.

LOMTÁR

Ki emlékszik rám
itt, hajdani gyerekre?
A vasgereblye.
Fésülgettem a kertet
vele, ha tél közelgett.

MAGÁNY

Kicsi ház, pöttöm.
Kapujában vár, vigyáz:
anyám örökkön.

GYERMEKKOROMRA MUTATÓ UJJAM

Gyermekkoromra mutató ujjam
repülőtere egy messze nyárnak,
hová éberen, félig ájultan
az emlékeim visszajárnak.

Látom, katicát röptetek róla,
forog velem a világ a tarlón,
sötétlik egy pap, nyakában stóla,
levél zörög az úton, barangol.

Megyek, végén a gyászmenetnek,
mezítláb bandukolok, csendben.
Azt sem tudom, hogy kit temetnek.
Kölyökkoromat? Kicsit engem.

CSONK ÁGADON CSÜNGTEM

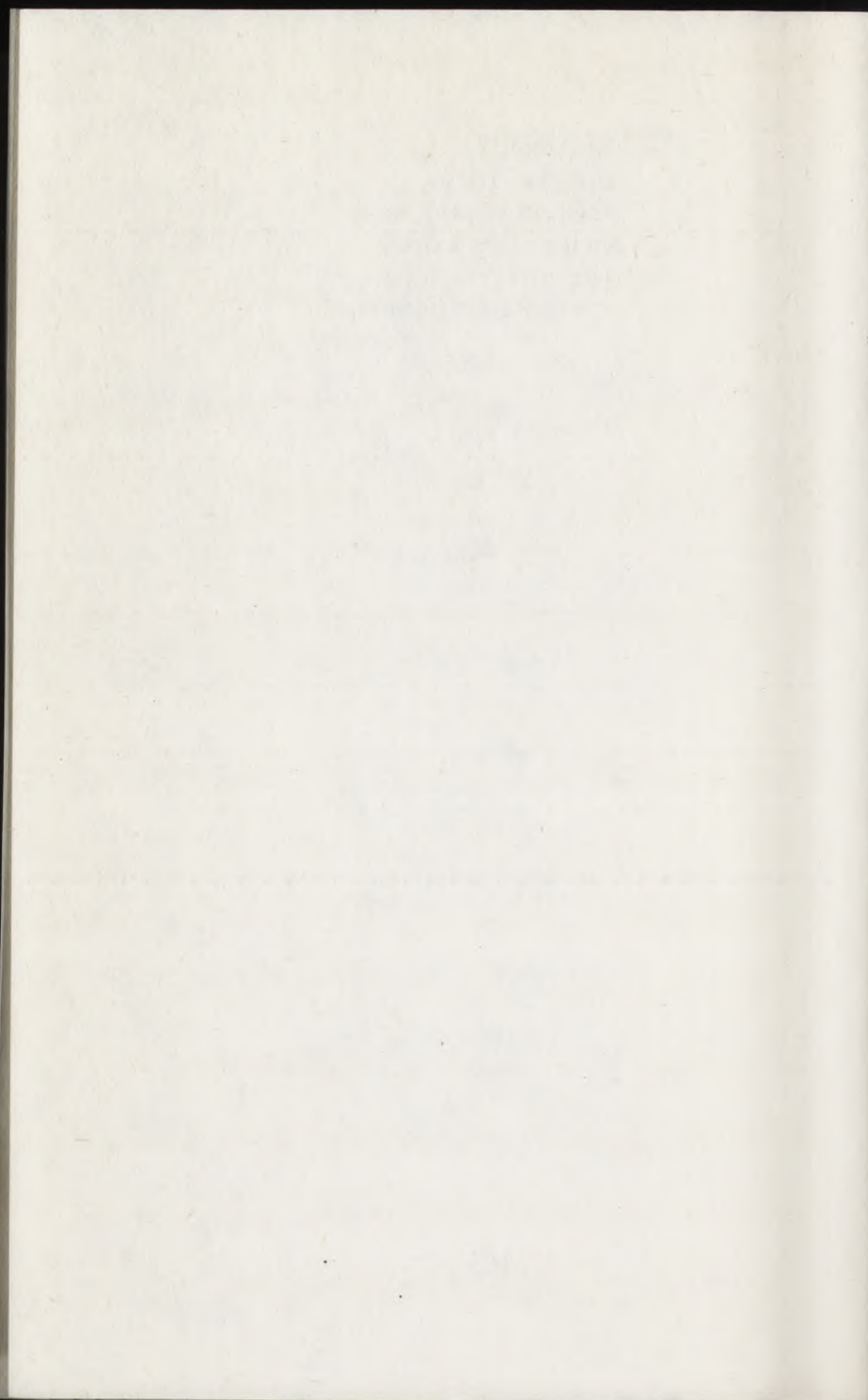
Almafa csonk ága,
te drága, te drága,
de varacskos lettél,
hogy megvastagított
a negyven esztendő:
Édes Jonatánka!

Minden áldott reggel
csonk ágadon csüngtem,
húzódzkodtam, lengtem,
megcsókoltam arcod:
erős leszel, súgtad,
mint Papp Laci, bajnok.

Szinte ma is látom:
a hegy mögött lángol,
óriási csöndben
nyomul égre a Nap,
pókhálók páválnak,
akár a sugarak.

És mit látok, nagy ég,
ahogy föltekintek!
Pókhálód foglyaként
három harmatcseppek
csillognak, remegnek,
csilingelnek, csengnek.

Ifjúságom társa,
almafák királya,
eljöttem hozzád, hogy
mélyen fejet hajtsak,
s legördül arcomon
ama három harmat.

HOL IFJÚSÁGOD TŰNT EL

Hol ifjúságod tűnt el,
fekszel hanyatt a fűben.

Hatalmas fellegárnyban,
heversz az elmúlásban.

Villanydrót-kotta-hangok
a fecskék, vadgalambok.

Dúdolod őket halkan.
Suhanc vagy. Halhatatlan.

THE TWILIGHT

It is a story of the
life of a man who

lived in the twilight
of the world.

He was a man of
many names.

He was a man of
many faces.

TARTALOM

Bükkszenterzsébet	5
-------------------------	---

ELSŐ EMLÉKEIM

– Hallod-e, Kiss Margit?!	9
Ház épül	10
A fekete levél	11
Lesek át a szomszédba	12
Vonulnak	13
Katonák, leventék	14
Kis fehér kakas	15
A hála	16
Otromba ágyú	17

SIRATÓ

Hova cipeled azt a nagy ásót?!	21
Akit a gyász felöltöztet	22
Sirató	23
Diófa	24
Ismeretlen Katona	25
Fekete trón	27
Gyászdoboz	28
Kit koldus hazámnak hívok	31
Szoknyát küldtél	32

TELEK

Ördögszekér	35
Havak hatalma	36
Fagy	38
Fehér svájcisapkám	39
Jégvirág	40
Karácsony	41
Karácsonyfa	42
Papa!	43
1951	44
Megyék iskolába	45
Egyedül	46
Ködmön Budu Sándor	47
Cinke	48
Varjúlakodalom	49
A kétszínű tél	50
Hóember	52
Vadászdalocska	53

KIKELETEK

Kora tavasz	57
Márciusra	58
Hurrá	59
Feslő fák erejére	60
Tombol a tavasz	61
Ragadozó	63
Micsoda évszak	64
Béke	67
Ragyogásban	68
Anyám vasal	69
Kikeletek	70

Termékeny éj	71
Nagy éjszaka van	72
Szerelemhajnal	73
A szűz	74
Fákat altat a szél	75
Derengő rét	76
Diridon	77
Cigány kikelet	78
Irány: Pétervására!	79
A pétervásári urak	80
Hófehérke	81
Országos vigyázzban	82
Idill, 1951	83
Pofon	84
Keresztapu	86

NYARAK

Villámfényben	89
Vihar előtt a réten	90
Viharban	91
Ha rám ijeszt a zápor	92
Rezseg a levegő	93
Sereg liba élén	95
A falu libapásztora	96
Rezeda-álom	97
Őzek	98
Alkony-émlék	100
Délutáni udvar	101
Galambok	103
Akácós	105
Hegyi legelőn	106
Vezérökör	108

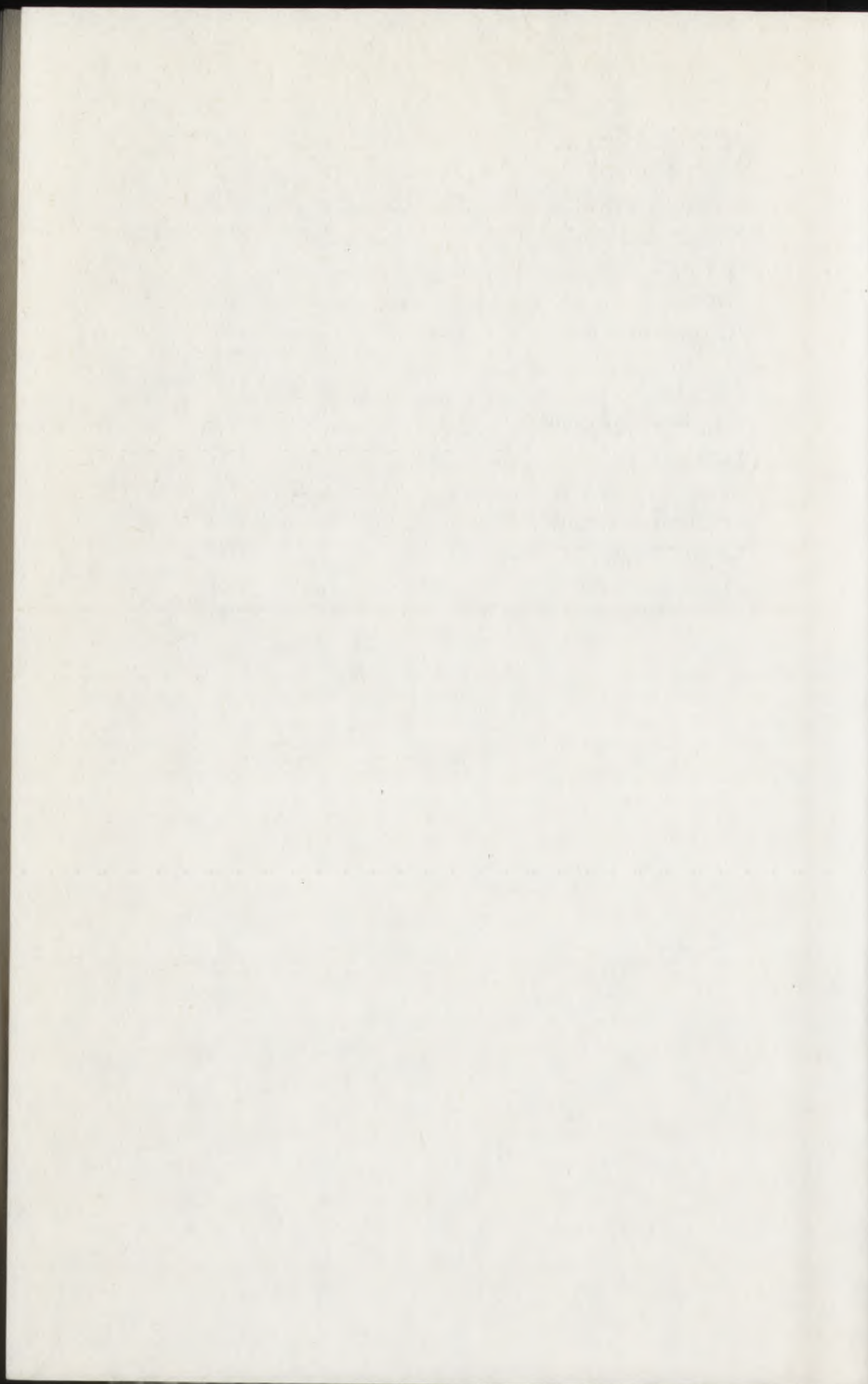
Patakparton	109
Nap hanyatlik	110
Harmonikaszó	111
Megvirrad	112
Első év	113
Töklevél	114
Itt	115
Kenderáztató	117
Pásztoremlék	118
Tisztába így tettél	119
A sánta suszter	120
Deportált	121
Azok a jegenyék	123
Nyárutó	125
Malomudvar	126
Irigykedő	131
Mikor nekivágtam	132
Hanyatlásvégi nyár	133

ŐSZÖK

Őszök húrjaira	137
El	138
... !	139
Ahogy kel a nap	140
Gunaram, jajgass!	141
Zöld láz	142
Boszorkány	143
Csillagok paraszánál	144
Szüret után	145
Kocsmá	146
Vadonatódon	147
Éjféli násznép	148

Senki földjén	150
A fürjfutású	151
Mosolygó holtak	152
Naplemente	154
Gyöngy	155
Hazáig	156
Ahogy telnek	157
Ősz fa	158
Őszidő	159
Fán maradt levelek	160
Lomtár	161
Magány	162
Gyermekkoromra mutató ujjam	163
Csonk ágadon csüngtem	164
Hol ifjúságod tűnt el	167

E kötet írásakor a szerző
a Soros Alapítvány ösztöndíjában részesült.

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ

Felelős kiadó a Magvető Könyvkiadó igazgatója
Pécsi Szikra Nyomda 92-797 Pécs, 1992

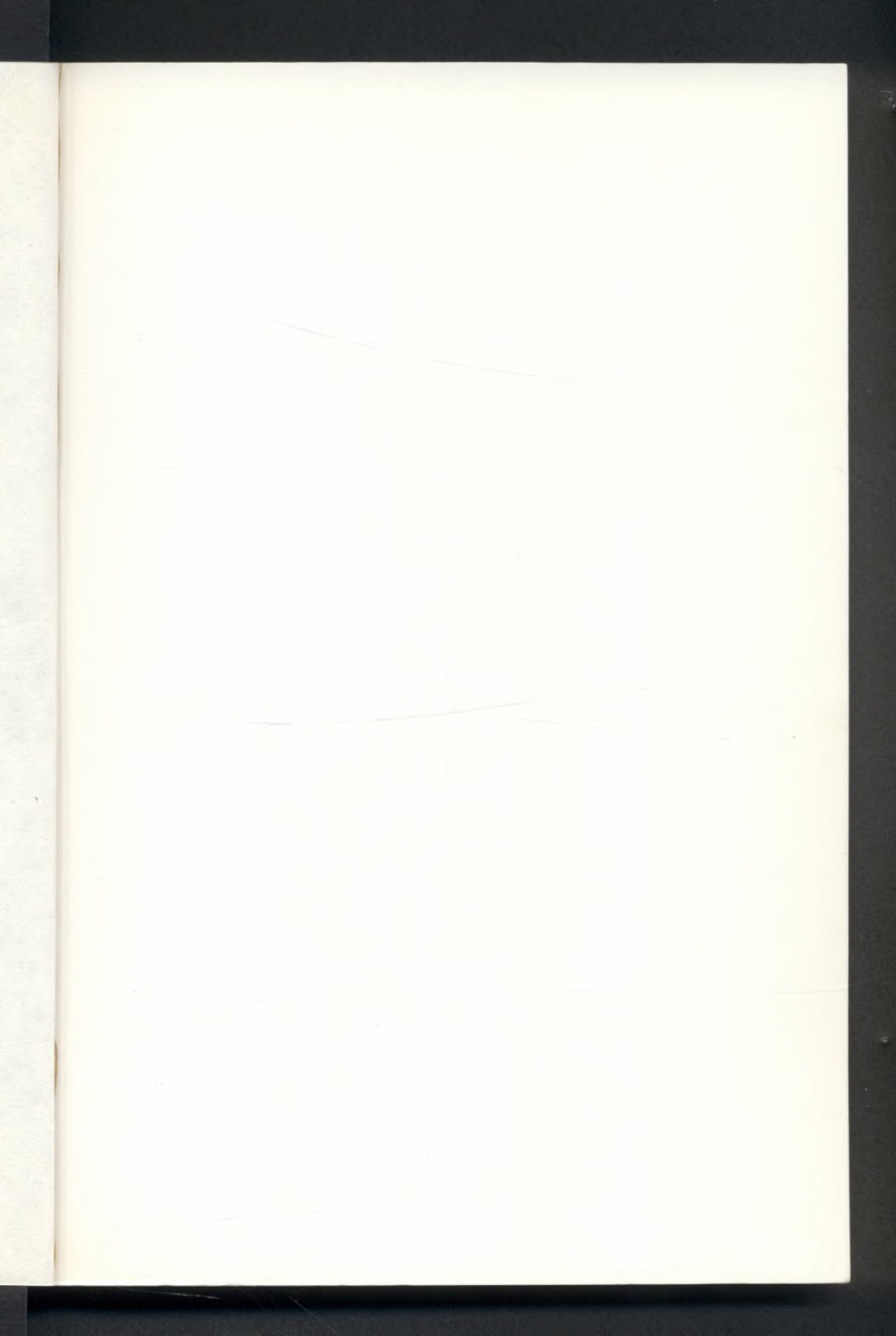
Felelős vezető dr. Farkas Gábor

Felelős szerkesztő Ács Margit · Műszaki vezető
Bezúr Györgyi · Műszaki szerkesztő Romhányi
Katalin · A fedéltervet és a szerző portréját
Kecskeméti Kálmán készítette · Kiadványszám
9053 · Megjelent 10,5 (A/5) ív terjedelemben,

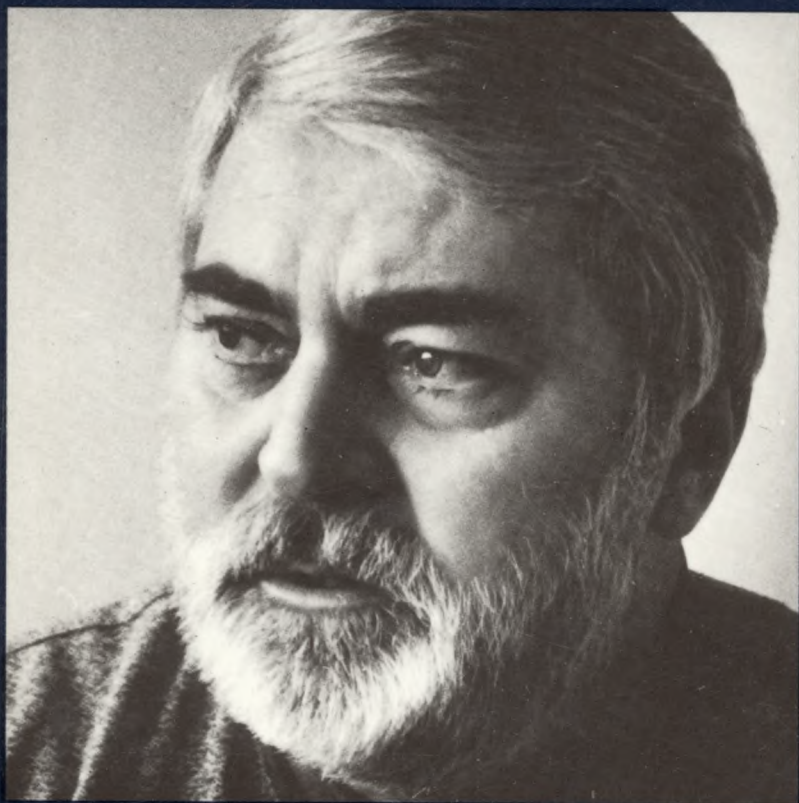
Plantin betűtípusból szedve

ISBN 963 14 1891 x

2382-4

140,-

Utassy József Hol ifjúságom tünt el